

HET LAND VAN NEVELE

JUNI
2015

JAARGANG
XLVI

AFLEVERING
2

Verantwoordelijke uitgever: J. LUYSSAERT, Veldestraat 26, 9850 Merendree

INHOUD

A. Bollaert	
100 jaar geleden werd Albert Speekaert geboren	3
A. Strobbe	
Naar aanleiding van de honderdste verjaardag van zijn overlijden: de laatste jaren van Hendrik van Doorne in Poeke	21
P. Huys	
Juffrouw Ida de Kerchove d'Exaerde (1831-1916), Nevelese honderdjarige van een eeuw geleden, en een schets van haar familie	31
M. de Codt-de Ryckel	
Nevele en de familie Lamme: 500 jaar geschiedenis	40
J. Luyssaert	
De schoolstrijd 1879-1884 in Meigem en zoals Cyriel Buysse het zag	46
A. Bollaert	
60 jaar geleden - ufo's boven Lotenhulle	77
A. Bollaert	
Het Land van Nevele wil QR-codes aan alle plaatsen die te maken hebben met erfgoed in Nevele	85
Verslag	87
Activiteitenverslag 2014 Het Land van Nevele	89

100 JAAR GELEDEN WERD DICHTER ALBERT SPEEKAERT GEBOREN

Honderd jaar geleden, op 1 februari 1915, werd priester-dichter Albert Speekaert in de Dorpsstraat in Vosselare geboren als zoon van Petrus, gemeentesecretaris en Marie-Romanie Van Steenkiste. Albert was het vierde kind van het echtpaar Speekaert na Georges, die later architect zou worden, en twee dochters Georgine en Rosine. Vader Speekaert overleed op 14 november 1916. Kort daarop werd nog een derde dochter geboren, Mimi.

Albert Speekaert, student aan het college in Essen.

Albert Speekaert liep school in Vosselare, eerst in de kloosterschool van de Zusters Sint-Vincentius-à-Paulo en daarna in de plaatselijke gemeenteschool. Op 11-jarige leeftijd werd hij intern in het college van het Heilig Hart in Essen in de Antwerpse Voorkempen waar zijn broer Georges reeds intern was. Daar maakte hij de woelige conflicten mee tussen Waalse en Vlaamse studenten die uiteindelijk zouden leiden tot het gedwongen vertrek van de Franstaligen in juli 1930. Deze voorvallen maakten van hem een radicale Vlaamsgezinde en een aanhanger van de Groot-Nederlandse gedachte. Later, eenmaal hij zelf les gaf aan het college, zal hij het bij zijn leerlingen meermaals hebben over de noodzaak van een voorname, gave taalbeheersing en het spreken van onberispelijk Nederlands uit Vlaamse fierheid.

Na zijn humaniora trad hij in bij de paters redemptoristen en deed hij zijn noviciaat in Sint-Truiden en op 25 september 1938 werd hij in Leuven priester gewijd. Drie dagen later, op woensdag 28 september om 11 uur, celebreeerde hij zijn plechtige eremis in de Sint-Eligiuskerk van Vosselare. Gans Vosselare was die dag op de been om hun dorpsgenoot eer te bewijzen.

JAAR	Datum	Nr.	AFDELING	STUDIEJAAR	STEMPEL
1937-38	26/IV	7124	Nijdy. Letteren	2 ^e bis. gem. philologie (f. l. v.)	Secr. U.C.L.
1932-33	23/3	8770	id.	ingeb. g. l. v.	

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT
TE
LEUVEN
STUDENTENKAART

in de Speekaert Albert c. s. s. r.
gehoren te Vosselare (O.V.L.)
na belofte het Reglement te zullen naleven, werd
ingeschreven in de Universiteit.

DE OORDEEL

De studentenkaart wordt na betaling van het collegegeld afgeleverd. Zij kan ten allen tijde gevraagd worden bij den ingang der lessen; zij moet verpand worden bij elke aanvraag van getuigschiffen, bij de inschrijving der examens en voor ieder hernieuwde inschrijving in de Universiteit. Ieder inschrijving wordt geldig verklaard door het afsrukken van den stempel van het Secretariaat der Universiteit.

Studentenkaart van de K.U. Leuven.

Pater Speekaert wilde missionaris worden maar de mobilisatie en daarna de oorlog maakten het hem onmogelijk om België te verlaten. In mei 1940

nam hij als aalmoezenier deel aan de gevechten aan de Leie, hij werd gevangen genomen maar als de colonne krijgsgevangenen door zijn geboortedorp Vosselare komt weet hij te ontsnappen en burgerkleden aan te trekken. Op 3 juni 1940 is hij terug in Leuven waar hij aan de katholieke universiteit Germaanse filologie gaat studeren. Hij wordt er bevriend met de priester-dichter Albert Westerlinck, pseudoniem van José Joris Maria Aerts die haast zeker zijn litteraire ambities heeft beïnvloed. Van 1942 tot 1944 en van 1946 tot aan zijn opruststelling in 1974 werd hij leraar Nederlands, Duits en Engels aan de hogere humaniora in het college te Essen.

De priester, pater-redemptorist Albert Speekaert.

De enige roman die auteur Albert Speekaert schreef 'Het harde brood' werd bekroond met de Letterkundige Arbeidersprijs 1945, maar het boek werd nooit uitgegeven. Hij deelde de prijs met Jan Verbeke. Beiden kregen de tweede prijs omdat de eerste prijs niet werd uitgereikt.

Hij vertaalde religieuze teksten uit het Frans zoals 'Jezus in ons midden?' een bundel preken van de Franstalige redemptorist Joseph Schrijvers en 'De Kruisweg' van de Franse romanschrijver, dichter, toneelschrijver en criticus Henri Ghéon. Henri Ghéon, pseudoniem van Henri Vangeon, lid van de Académie Française, was een opmerkelijk figuur in de Franse literatuur. Streng katholiek opgevoed werd hij op jeugdige leeftijd atheïst en leidde een liederlijk leven maar bekeerde zich opnieuw tot het katholiek geloof toen hij als dokter dienst deed aan het Belgische front tijdens de Eerste Wereldoorlog. Na zijn bekering werd hij auteur van talloze religieuze werken. Volgens germanist Frans Van Campenhout, auteur van verscheidene monografieën van Vlaamse en Nederlandse auteurs, is de invloed van Ghéon in het werk van Speekaert niet te ontkennen.

Dit uit zich vooral in de toneelschrijver Speekaert. Bekend van hem is vooral 'Kerstmis aan de grens', een streekgebonden stuk volkstoneel in drie bedrijven dat in 1954 verscheen. Van Campenhout ziet hier niet enkel de invloed van Ghéon maar ook die van schilder Pieter Brueghel en Felix Timmermans. Het moet ons dan ook niet verwonderen dat Speekaert meewerkte aan de jaarboeken van het Felix Timmermansgenootschap.

In dit verhaal vol volkse humor schetst Speekaert het leven van eenvoudige mensen met een gouden hart op de rand van de maatschappij die zeker niet overlopen van godsvrucht en die moeite hebben om rond te komen, maar die toch bereid zijn om het weinige dat ze bezitten te delen. Tot in de jaren tachtig werd dit volkse toneelstuk regelmatig opgevoerd in de Kempen.

A. SPEEKAERT C. S. S. R.
KERSTMIS
AAN DE GRENS

Als grimeur bij een van de toneelopvoeringen in het college in 1959.

Speekaert zal in 1970 ook de novelle 'Een handvol aarde' van Valère Depauw bewerken tot een toneelstuk. Deze novelle verscheen in 1959 met een voorwoord van pater Pire, die als stichter van de Vredeseilanden de Nobelprijs voor de Vrede kreeg in 1958. Het is een ontroerend verhaal dat in een Belgisch kamp van ontheemden gesitueerd is omstreeks 1955. Een ander toneelstuk van hem 'De kathedraal' speelt zich af in de middeleeuwen.

Op het college in Essen volgde hij pater Jozef Boon op als leraar Nederlands. Jozef Boon was een broer van Jan Boon die tot aan zijn dood in 1960 directeur-generaal was van het N.I.R. (Nationaal Instituut voor de Radio-Omroep). Deze Jozef Boon was in 1938 de ontwerper van het Heilig Bloedspel in Brugge. Hij schreef meer dan dertig toneelstukken die hij regisseerde met de leerlingen van het college en werd in de jaren dertig en veertig beschouwd als de animator van het katholiek volkstoneel in Vlaanderen.

Naast koning Boudewijn en prins Alexander in de ambtswoning van de gouverneur van West-Vlaanderen op 18 augustus 1957.

Als Jozef Boon in april 1957 overlijdt krijgt Albert Speekaert hetzelfde jaar nog in Brugge de leiding van het Heilig Bloedspel een der grootste massaspelen ooit in Vlaanderen opgevoerd. Na de opvoering van het massaspel op 18 augustus 1957 werd hij op vraag van koning Boudewijn aan hem en prins Alexander voorgesteld in de ambtswoning van de gouverneur van West-Vlaanderen.

Naast het les geven kreeg hij ook de toneelerfenis van Boon in de schoot geworpen. Hij zette die verder, op zijn manier, met twee opvoeringen per jaar en ontpopte zich als een gedreven en bekwaam toneelregisseur.

Voor het tv-spel *De verworpen hamer* ontving hij in Den Haag op 15 februari 1964 uit handen van de Nederlandse Minister voor Kunsten en Wetenschappen als eerste Vlaming de ANV-Visser Neerlandia-prijs voor drama. Niet minder dan 58 tv-spelen, 34 uit Nederland en 24 uit Vlaanderen waren voor de prijs ingediend. Zijn naam prijkt er op de lijst

van laureaten bij gevestigde waarden als o.a. Cees Notteboom, Harry Mulisch en Hella Haasse.

In De Gazet van Antwerpen van 24, 25 en 26 december 1982 noemt de Antwerpse journalist Erik Verstraete *De verworpen hamer* zijn beste en meest diepgaande werk. In het verhaal worden leven en dood van de Florentijnse monnik Savonarola verteld. Het stuk werd in 1963 opgevoerd in het college te Essen en het volgende jaar opgevoerd op de Nederlandse TV maar het werd nooit uitgegeven. In wat hij heet 'Kort voorbericht' schrijft Speekaert het volgende: *"De gebeurtenissen in dit spel verwerkt zijn historisch. De personages eveneens. Toch hebben wij niet bedoeld een 'historisch stuk' te schrijven. Dit zal, naar we verhoppen, voldoende blijken uit de constructie van het spel."*

Het verhaal begint als volgt. Een jonge man, de Florentijn genoemd, ligt in een ligstoel en doorbladert achteloos een boek. Een draagbare radio naast hem speelt zachtjes moderne schlagers. Plots geeft hij meer aandacht aan zijn literatuur, gaat rechtop zitten, en begint luidop te lezen.

"De vuurproef zou doorgaan op 7 april 1498. Op de Signoriaplats was alles in gereedheid gebracht. Partij en tegenpartij begaven zich naar de Loggia dei Lanzi. Maar er rezen moeilijkheden over de formaliteiten van de vuurproef. Men kwam tot geen vergelijk. Doffo Spini, een van de leiders van Savonarola's vijanden zou later herhaaldelijk verklaren dat gans de opzet van de vuurproef een valstrik was geweest, die ze de monnik gespannen hadden in de hoop daarin de gelegenheid te vinden om voor goed met hem af te rekenen.

Daarom ook had de tegenpartij van Savonarola de verzekering gekregen dat zij bij een regeling van de vuurproef alles mochten eisen, omdat deze voor hen toch niet zou doorgaan. Daarom toonden dezen zich zo ontoegeeflijk dat, toen de avond viel, er nog geen overeenkomst bereikt was. Het volk op de markt, opgestookt door de Arrabiati, werd steeds rumoeriger. Tenslotte zegden de Signoria de vuurproef af, dreef het volk op de markt uiteen en zond het in zijn misnoegdheid naar huis.

's Anderendaags, Palmenzondag, brak de opstand los. Arrabiati en Compagnaci trokken naar het San-Marcoklooster. Tot in de kerk toe werd gevochten en gemoord. Savonarola wilde zich overgeven, maar daarvan wilden zijn medestanders niet horen. Tot diep in de nacht werd weerstand geboden. Heel de stad was in opschudding en de Signoria bleek de toestand niet langer meester. Decreet na decreet werd uitgevaardigd, tot ze ten laatste een geschreven bevel tot aanhouding van Savonarola ondertekende.

Daarmede viel de beslissing. De handen op de rug gebonden werd Fra Girolamo opgeleid naar het regeringspaleis. Hij kende dezelfde wrede procedure die in dat tijdperk tegen iedere delinquent gebruikt werd. Dagenlange vreselijke foltering, afgeperste bekentenissen, een partijdige rechtbank waarvan het vonnis van te voren vaststond. Zo verging het Jeanne D'Arc, Hans Waldmann uit Zürich, Giordano Bruni – en Savonarola. Toen, en nu, en altijd. – Aan welke machten ligt de mens ten prooi? De zon beschrijft haar baan, de poolster wijkt niet van haar plaats, de boom groeit door de jaren naar zijn volle kruin, maar de mens? Hoe loopt zijn spoor? Wie drijft hem in de doolhof van verwarring, haat en dood? En wie draagt de schuld? Wie is Abel en wie is Kaïn? Of is Kaïn soms Abel tevens? Wie durft op jacht gaan in die dichte mist?"

Minder gekend van Speekaert is dat hij de tekst schreef voor 'De vier seizoenen, kleine suite voor kinderstemmen of vrouwenstemmen en klavier' van Ivo Mortelmans dat bij Metropolis, Antwerpen werd uitgegeven. Hij schreef ook de tekst van het onuitgegeven Marialied of meimaandlied van A. De Keyzer 'Aan Vlaanderen's moeder'.

Hij was lid van de 'Vereniging van Vlaamse letterkundigen', de 'Kempische schrijvers' en de 'Katholieke Oost-Vlaamse Schrijvers'. Albert Speekaert was echter in de eerste plaats dichter. Hij maakte in 1946 zijn eindwerk aan de Leuvense universiteit over 'Kerkelijke elementen in Guido Gezelles dichtwerk' – *Bijdrage tot de kennis van Guido Gezelle's religieus dichterschap*'. Gezelle was zijn lievelingsdichter en hij trachtte dan ook de schoonheid van Gezelles werk over te brengen aan zijn studenten. Zelf sprak hij nooit over zijn eigen dichterschap.

Tijdens zijn leven publiceerde hij vijf dichtbundels: *Het eenzaam spoor* (1943), *Elegische vreugden* (1945), *Heemvaart* (1948), *Viator* (1957) en *Getijden en diepzee* (1963). Regelmatig verschenen gedichten van hem in 'Dietsche Warande & Belfort' en in 'Golfslag' maar de echt grote erkenning voor zijn dichtkunst bleef uit. Een groot deel van zijn poëzie bleef ongepubliceerd.

A. SPEEKAERT C. SS. R.

HET EENZAAM SPOOR

DESCLÉE, DE BROUWER, BRUGGE

Bij die niet gepubliceerde werken bevindt zich de bundel *Zielscode* uit 1937. Volgens zijn broer Georges noemde Albert deze bundel ook *Jeugdzondige verzen*, misschien zit daar wel de reden waarom hij nooit werd uitgegeven?

De dichtbundel *Het eenzaam spoor* verscheen in 1943 bij Desclée, De Brouwer in Brugge. In 1946 verscheen een tweede uitgave. De bundel bevat 37 gedichten, verdeeld in vier rubrieken: Het ontwaken, Het zoeken, Het vinden en Het aanvaarden.

Twee jaar later, in 1945, verscheen bij De Kinkhoren in Brugge een tweede verzenbundel onder de titel *Elegische vreugden*. De bundel, met 60 gedichten, werd opgedragen aan zijn moeder voor wie Speekaert een bijzondere genegenheid koesterde.

Thuis in Vosselare. V.l.n.r. Georgine Speekaert, Romanie Speekaert-Van Steenkiste, Albert Speekaert, Georges Speekaert, Rosine Speekaert en Maria (Mimi) Speekaert.

De kleine verzenbundel *Heemvaart* met 12 gedichten verscheen in 1948 als vierde nummer in de tweede reeks van 'Mens en Muze' onder de redactie van Ivo Michiels, Paul de Vree en Adriaan de Roover. De bundel werd

gedrukt bij uitgeverij De Brug in Antwerpen. De bundel is, zoals de titel het zegt, een echte heemvaart terug naar zijn geboortestreek en zijn oude moeder zoals onderstaand gedicht op blz. 23.

XII

Gij zijt een woon in wank'len staat,
mijn oude moeder. – Ach, tot scheiden
van uwe hande' en uw gelaat
moet ik mij weer te vroeg bereiden.
Er is geen vreugd die niet vergaat.

En vrees bevangt, nu 'k u verlaat,
(de jaren sloopten lijn en voegen)
mijn hart: of lang dit huis nog staat?
Wordt niet dit afscheid, 't al te vroege,
het laatste voor wie henen gaat?

Vaarwel, ik ga. Wend uw gelaat
naar binnen, dat 'k u niet zie schreien.
– Doch waar hij vaart, die u verlaat
zal nooit zijn hart van 't uwe scheien:
gij zijt een woon die nooit vergaat.

De bundel *Viator* verscheen in 1957 bij 'De bladen voor de poëzie' en werd gedrukt op de persen van de drukkerij Sanderus in Oudenaarde. Er staan twintig gedichten in waarin hij de viator, de reiziger is, rusteloos, steeds op zoek en steeds op weg.

Getijen en diepzee verscheen in 1963 bij Desclée, De Brouwer in Brugge en Utrecht. Deze laatste bundel kreeg ook in het socialistische dagblad Vooruit een zeer lovende kritiek. Opvallend is het gedicht 'De koraalboom' (op blz. 19) waarin hij op zijn manier de dood van Christus en zijn verrijzenis poëtisch verwoordt.

ALBERT SPEEKAERT

GETIJEN EN DIEPZEE

DESCLÉE DE BROUWER

DE KORAAALBOOM

Op het middenuur van de tijd
plant de liefde haar boom,
koninklijk bloedkoraal
dat de grafzee splijt.

De dood vlucht in de zon,
de namiddag wordt nacht.
Drie uren bloeit de boom,
dan is alles volbracht.

De lans boort tot het hart
van het nieuwe watergebied.
Rood is de nieuwe stroom
die naar de erfzee schiet

en de oude vloek verslindt.
Het tweede liefdegetij
breekt zeventvoudig los
uit de doorstoken zij.

Voorbij is de oude zee.
Alle water wordt bruid.
Haar golfslag is de klok
die Pasen luidt.

De boom in de jonge zee
kent geen blad, geen geruis;
slechts de winde der hoop
rankt om uw harde lee,

o, koraalboom van het kruis.

Over de dichtbundels van Albert Speekaert schreef de voormalige cultuurredacteur van De Gazet van Antwerpen, Erik Verstraete het volgende: *"In al zijn bundels is hij de pelgrim, de 'viator', de onrustige zoeker naar een blijvende en hem overstijgende vervulling, die wellicht een andere naam is voor God. Eenzaamheid, vergankelijkheid en heimwee*

trillen steeds op de achtergrond van zijn gedichten. 'Onrustig in ons hart, totdat het rust in U, o Heer' van de heilige Augustinus is op Albert Speekaerts verzen sterk van toepassing; nu eens naar God toe, dan weer van hem weg, steeds bewust van zijn onvolkomenheid."

Albert Speekaert na zijn oppensioenstelling.

Er is opnieuw interesse voor zijn gedichten en een Waalse Benedictijn Frère Valère uit Herchies wil graag een 'verzameld dichtwerk' van Albert Speekaert publiceren. De publicatie is voorzien in de loop van dit jaar en gebeurt via Vader Abt van het orthodoxe klooster in Pervijze die een oud-leerling van pater Speekaert is.

Albert Speekaert overleed, na een slepende ziekte in het Sint-Vincentiusziekenhuis te Antwerpen op 24 juni 1982. Enkele weken later, tijdens de 11 juliviering te Essen werd hij door de gemeente, zijn confraters en de Muziekschool der Noorderkempem plechtig herdacht.

Veel volk op zondagmorgen 5 september 1993 in de Dorpsstraat in Vosselare bij de onthulling van de gedenkplaat van priester-dichter Albert Speekaert.

De gemeente Nevele eerde deze verdienstelijk Vosselarenaar door op zondag 5 september 1993 aan zijn geboortehuis, Vosselaredorp 46, een gedenkplaat aan te brengen.

Bij zijn overlijden noemde Erik Verstraete hem in De Gazet van Antwerpen een: "Bescheiden en begaafd kunstenaar in eiland van groen" en blokletterde als titel: 'Albert Speekaert eenzaam en vurig pelgrim naar God.' Misschien is zijn hele leven zo wel het best samen te vatten.

*Hommage aan Albert Speekaert op 1 maart 2015.
V.l.n.r. Frans Van Campenhout, pater Van Landeghem (oud-collega van
Albert Speekaert), Trees Coppieters en André Bollaert.
(© Kristof Ghyselinck)*

In het kader van de Poëzieweek 2015 organiseerde heemkring Het Land van Nevele precies op de honderdste verjaardag van zijn geboorte, op zondag 1 februari 2015 om 10u30 een hommage aan pater Albert Speekaert in Erfgoedcentrum Het Land van Nevele, Hansbebedorp 10a, in Hansbeke. Voordrachtkunstenares Trees Coppieters, ingeleid door André Bollaert, droeg er gedichten en teksten voor uit het werk van Albert Speekaert.

André Bollaert
Poesele

Bronnen:

Deboutte A. c.s.s.r., Albert Speekaert C.s.s.R., in *Geloof en Leven*, 1964, aprilnummer, p.91-94.

Hanssens J. c.s.s.r., In memoriam eerwaarde pater Albert Speekaert,

Redemptorist, in *Geloof en Leven*, 1982, nr. 112-12, p. 108-111.

Van Campenhout F., In memoriam priester-dichter Albert Speekaert, in *Kerk & Leven*, 1982, nr. 43, p. 15.

Verstraete E., Bescheiden en begaafd kunstenaar in eiland van groen, in *Gazet van Antwerpen*, 24-25-26 december 1982.

X, Overleden, priester-dichter Albert Speekaert, in *Gazet van Antwerpen*, 23-27 juni 1982.

X, Pater Speekaert als Vlaming en dichter herdacht te Essen, in *Gazet van Antwerpen*, juli 1982.

Met dank aan Mw. Anne Criel-Speekaert voor de talrijke foto's en de informatie. Dank zij haar beschikt het erfgoedcentrum van de kring nu over het haast volledige litterair werk van pater Albert Speekaert en kan het door iedereen geconsulteerd worden.

NAAR AANLEIDING VAN DE HONDERDSTE VERJAARDAG VAN ZIJN OVERLIJDEN: DE LAATSTE JAREN VAN HENDRIK VAN DOORNE IN POEKE

Honderd jaar geleden, op 13 september 1914, overleed E.H. Hendrik Van Doorne op drieëventigjarige leeftijd in Poeke. Na een verblijf van meer dan vijfendertig jaar als missionaris in Engeland, was hij in 1901, aangetast door een slepende ziekte naar het ouderlijke herenhuis in zijn geboortedorp teruggekeerd. Als priester met rust kreeg hij - aanvankelijk alleen tijdens de zomervakanties maar vanaf 1909 permanent - het gezelschap van de Engelse gezelschapsdame Flora Weld (1861-1935). Deze tot het katholicisme bekeerde dame van adellijke afkomst kwam speciaal naar Poeke om priester Van Doorne tijdens de laatste jaren van zijn leven bij te staan. Ze beredderde, bijgestaan door enkele dienstmeiden en dienstknechten van ter plekke, zijn huishouden.

Ze sprak naast Engels ook Frans, wat uiteraard paste bij haar adellijke afkomst. Het Nederlands, in casu het Poeks, is ze nooit echt meester geworden.

Hendrik Van Doorne was als missionaris in Zuid-Engeland met Joseph Weld, een katholieke adellijke heer, die een buitenverblijf bezat in Lymington (Zuid-Engeland), bevriend geraakt. Zoals zovele adellijke Engelsen hielden de mannelijke Welds van de jacht. Toevallig bezat priester Van Doorne van huis uit eenzelfde voorliefde voor paarden, honden en jagen. Waarschijnlijk had hij die hobby van zijn vader-notaris overgeërfd tijdens de menigvuldige jachtpartijen die de familie Van Doorne hield in hun 'Wildernisse', een bos, gelegen op de grens tussen Lotenhulle, Ruiselede en Aalter. Na zijn verblijf als missionaris in Zuid-Engeland van 1866 tot 1873 werd Van Doorne eerst onderpastoor in Camberwell, een voorstadje van Londen en vanaf 1880 ten slotte pastoor van Brixton. Hij bleef er tot zijn opruststelling in 1901. Al die tijd was hij contact blijven houden met de familie Weld. Zo kwam het dat de jonggebleven dochter, Miss Flora Weld, ondertussen woonachtig in Londen, de priesterlijke vriend des huizes na zijn terugkeer naar Poeke niet in de steek wou laten. Ze volgde hem naar Poeke. Aanvankelijk verbeef ze daar enkel tijdens de zomervakanties. Toen zijn gezondheid echter verslechterde, besloot ze permanent bij hem in Poeke te blijven.

Zowel priester Van Doorne als Flora Weld onderhielden vanuit Poeke al gauw goede betrekkingen met mensen van hun rang en stand. Voor de hand liggend waren hun contacten met de nazaten van de in 1897 overleden jonggebleven Isabelle de Preud'homme d'Hailly, wiens kasteeltje met de erbijhorende tuin aan de ouderlijke woning van de Van Doornes paalde. Ook de uitgesproken katholieke familie van kasteelheer René Pycke de Peteghem behoorde tot hun kennissenkring. Alleen al de beheersing van het Frans als omgangstaal bracht deze telgen

van de rijkere burgerij spontaan nader tot elkaar. Baron René Pycke de Peteghem zat tot 1895 nog in de Poekse gemeenteraad, die toen onder de leiding stond van burgemeester Alfons Van Doorne, jongere broer van priester Hendrik Van Doorne.

Alfons had in 1893 de ouderlijke woonst verlaten en was naar Lotenhulle verhuisd waar hij tot notaris benoemd was. Hij stierf in 1896. Erna kwam de ouderlijke woning in het bezit van priester Van Doorne. Tot dan toe had die zijn jaarlijkse vakanties altijd in zijn hermitage, een eigendom van de familie; in Ruselede doorgebracht.

Na het overlijden van vader Johannes Van Doorne in 1870 had Hendrik als oudste de ouderlijke woning geërfd maar het was zijn broer Alfons, die er zijn intrek had genomen. Uiteindelijk wilde het lot dat de beide broers van Hendrik, zowel Jozef als Alfons en ook zijn gehuwde zus Maria voor hem stierven. Zo kwam het dat hij in 1901 naar het ouderlijk huis in Poeke terugkwam om er zijn oude dag door te brengen.

De familie met wie zowel priester Van Doorne als Flora Weld echter de vriendschappelijkste betrekkingen onderhielden, was de familie Hulin van Lotenhulle. Vader Jules Hulin, rentenier en grootgrondbezitter, woonde in het centrum van Lotenhulle. Zoals de Van Doornes in Poeke waren de

Hulins in Lotenhulle grootgrondbezitters. Het herenhuis van de Hulins, gelegen in het centrum van Lotenhulle, was omgeven door prachtige hovingen, die bijna de gehele ruimte tussen de Achterstraat, de Pittemstraat en de Steenweg op Deinze omvatten. Jules Hulins broer, geneesheer in Gent, was de schoonbroer van Martinus Carolus Van Doorne. Deze laatste was in 1807 als notaris te Lotenhulle overleden. Hij was de oom van Joannes Van Doorne, de vader van priester Hendrik Van Doorne. De families Van Doorne en Hulin waren dus met elkaar verwant. Logisch dat beide families het goed met elkaar konden vinden.

Jules Hulin was één van de beste vrienden van priester Van Doorne tijdens zijn laatste jaren in Poeke. In zijn wellicht laatste brief van 23 juli 1913 aan zijn vriend dokter Eugeen van Oye, de vroegere lievelingsleerling van Guido Gezelle in Roeselare, schrijft Van Doorne:

“Hier nabij heeft men over veertien dagen of drij weken - te Nevele - den honderdjarigen verjaardag van eene flinsche edelvrouwe gevierd, de moei van den Gouverneur van Oostvlaanderen! Een onzer beste Vrienden, mijnheer Hulin, vader van den leeraar bij de Gentsche hoogschool is ook 95 te wegen ... en bij hem ontbreekt er weinig.” (LVN, jg. 5, afl. 3, p. 94 - zie ook het volgende artikel).

In Engeland was Van Doorne als pastoor van Brixton in zijn vrije tijd ondervoorzitter geweest van een gilde van kunstliefhebbers 'The Guild of St. Gregory and St. Luke'. Hij behoorde in 1878 zelf tot de stichtende leden. De gilde ijverde voor kunst in het algemeen en voor christelijke kunst volgens de neogothische principes in het bijzonder. De neogothische Corpus Christikerk, die hij als pastoor in Brixton hoofdzakelijk met eigen geldmiddelen tussen 1886 en 1887 liet bouwen, was ontworpen naar plannen van architect John Bentley, medelid van de gilde en bouwmeester van de bekende neogothische Londense Westminster kathedraal. Al de leden van die gilde waren welstellende, kunstminnende lieden.

Als verzamelaar van waardevolle antieke kunstobjecten kwam priester Van Doorne in Londen via zijn relaties in de kunstwereld zeker goed aan zijn trekken. Bij zijn opruststelling bracht hij de kunstvoorwerpen in zijn bezit mee naar Poeke.

*Links Hendrik Van Doorne, op de achtergrond vader Hulin
en tweede van rechts Flora Weld*

Logisch dat priester Van Doorne na zijn terugkeer vrij vlug vriendschap sloot met professor Georges Hulin, die professor kunstgeschiedenis was aan de Gentse Universiteit en zoals hij eveneens kunstverzamelaar en internationaal gewaardeerd kunstkenner. Als zodanig was Georges Hulin in 1902 nauw betrokken bij de organisatie van de eerste grote tentoonstelling over de Vlaamse Primitieven in Brugge. In het archief van de Gentse Universiteit bevindt zich een foto van Hendrik Van Doorne in het gezelschap van de familie Hulin in hun woning in de Dorpsstraat van Lotenhulle. Het ligt voor de hand dat Van Doorne met zijn Engelse achtergrond op niveau met deze franskiljonse katholiek over kunst en cultuur vlot van gedachten kon wisselen.

Hoewel hij als ingeweken inwoner van Poeke tot de hogere klasse behoorde, is het allerm minst uitgesloten dat Hendrik Van Doorne via zijn hobby's als jager, imker en geitenfokker ook goede contacten met de Poekse volkmensen onderhield. Eveneens voor de hand liggend, waren zijn contacten met zijn burens, de Zusters van Sint-Vincentius-à-Paulo. Hun klooster en de erbijhorende tuin paalden aan het herenhuis van de Van Doornes. De zusters van deze in 1842 gestichte kloostergemeenschap bestuurden een lagere meisjesschool, een pensionaat, een bejaardentehuis en een weeshuis. In overleg met de pastoor en de onderpastoor van Poeke nam priester Van Doorne in de privékapel van het klooster op vrijwillige basis nu en dan wellicht de rol van geestelijk begeleider van de zusters op zich. Hij had in Engeland als directeur van een paar zusterkloosters zeker enige ervaring in dat soort pastoraal werk opgedaan. In zijn eigen woning had hij eveneens een privékapel ingericht, waar de Poekse O.L.Vrouw van Goemare een centrale plaats innam. Met de jaren ging zijn gezondheid meer en meer achteruit. Wellicht daardoor kwam Miss Flora Weld zich in 1909 blijvend in Poeke vestigen. Zij wilde hem, de vriend des huizes van de familie Weld, tijdens zijn laatste levensjaren bijstaan want hij leed aan kanker. In 1913 schreef hij in een brief aan zijn jeugdvriend dokter Eugeen Van Oye, dat hij gedurende vier weken in Londen verbleef voor bestralingen. In april van hetzelfde jaar was hij nogmaals in Londen voor een onderzoek en voor een behandeling met radium, die 48 uur duurde. "*k Houde mij 't hoope met geitenmelk*", schreef hij toen schertsend aan zijn vroegere priester-schoolvriend Leopold Slosse.

Vanaf april 1914 moest hij het bed houden en op 13 september 1914 ten slotte verloor hij thuis in Poeke het gevecht tegen zijn slepende ziekte. Zijn

begravenis verliep erg onopvallend want de oprukkende vijand was op dat moment al in Aalst gesignaleerd. Na een eenvoudige kerkdienst van 9u werden zijn stoffelijke resten in de gemeenschappelijke grafkelder van de parochiepriesters tegen de achterzijde van het koor van de kerk van Poeke bijgezet. Een eenvoudig marmeren plaatje met zijn naam en de data van zijn geboorte en overlijden was het enige wat na de Eerste Wereldoorlog nog aan de Poekse priester-missionaris Hendrik Van Doorne herinnerde.

Het herenhuis van de familie Van Doorne kwam na zijn overlijden in het bezit van Flora Weld. Als Engelse kreeg ze in 1914, na de bezetting door de vijandelijke troepen, onmiddellijk huisarrest opgelegd. Elke week moest ze zich aanmelden bij de Kommandantur in Deinze. Ze ging er altijd te voet heen en terug. Pas na de wapenstilstand van 1918 kon ze naar haar vaderland terugkeren. Ze bleef in Poeke wonen tot 1934. Ze hield er trouw de gedachtenis van Father Van Doorne in ere. In zijn huiskapel bad ze elke dag tot het waardevolle beeldje van O.L.Vrouw van Goemare, dat hij, verzamelaar zijnde, ooit van juffrouw Isabelle de Preud'homme d'Hailly afgekocht had. Bij haar definitieve terugkeer naar haar vaderland in 1935 nam Miss Flora het beeldje met zich mee. Hendrik Van Doornes Gezellepapieren en andere persoonlijke documenten schonk ze aan François Landrieu, een familielid, die benediktijn werd in de abdij van Zevenkerke bij Brugge. Het huis en de tuin verkocht ze in 1934 aan de Zusters van het ernaastgelegen klooster Sint-Vincentius-à-Paulo. Achteraf werden huis en warande in het kloostercomplex geïntegreerd. Op de plek van de vroegere huiskapel van priester Van Doorne werd ter herinnering aan priester Van Doorne door de zusters een neogothisch rusthuisje ingericht. Tegen de muren ervan was een doorlopende band geschilderd met een tekst van de door priester Van Doorne bewonderde Guido Gezelle. Ook dit rusthuisje werd samen met het klooster en de ouderlijke woning van de Van Doornes in 2005 met de grond gelijk gemaakt.

Bij haar terugkeer naar Lymington in Engeland in 1935 leed Flora Weld aan een kwaadaardig kropgezwel. Ze overleed in het ziekenhuis van Lymington binnen hetzelfde jaar. Haar stoffelijk overschot werd in de familiekerk van de Welds in Lulworth bijgezet.

Voor haar was Father Van Doorne de intieme vriend van haar vader, haar geestelijke leidsman en de priester die meegewerkt had aan de bekering van haar land.

D. O. M.

Uit de diepten heb ik tot « U » geropen
O Heer, Heer aanhoor mijne stem.

Ter zaliger gedachtenis

van Eerw. Heer

Hendrik K. E. Van Doorne

geboren te Poeke den 16 April 1841 en na
36 jaren missionaris in England, over-
leden te Poeke den 13 September 1914.

Heere God wees mij geduldig
Eenen armen zondaar, Ach!
Dien Gij keeren menigvuldig
Vol van schande, schaamte en schuldig,
Diep in 't slijf der zonde zacht.

Uit die diepten roep ik, Heere,
Heere God heb medelijd;
Laat Uw Hert van mij niet keeren
Die 't zoo bitter zou bezeeren,
Moest Gij strenge Rechter zijn!

Na de vier bezettingsjaren die volgden op priester Van Doornes begrafenis, hadden de inwoners van Poeke met heel andere zorgen af te rekenen dan met het eren van de nagedachtenis van deze plaatselijke priester-missionaris. Hij had in Poeke ook geen directe nog levende familieleden meer. Dit verklaart wellicht hoe het komt dat Hendrik Van Doorne in Poeke zo vlug in de vergetelheid geraakt is.

Het waren vooral West-Vlaamse Guido Gezelle-kenners, die de rol, die priester Van Doorne in het leven van Guido Gezelle speelde, weer op het spoor kwamen. De resultaten van hun opzoekingswerk bleven in Poeke echter lange tijd onbekend. Daarin kwam pas verandering in 1974. In dat jaar verscheen van de hand van licentiaat Jozef Van De Castele een artikel over leven en werk van Hendrik Van Doorne in het tijdschrift van de heemkundige kring 'Het Land van Nevele'. Zijn artikel gaf aanleiding tot de oprichting van een Poekse werkgroep onder de leiding van Irène Buysse, het Poeks bestuurslid van deze heemkundige kring. Deze werkgroep zorgde ervoor dat er op zondag 6 september 1976 in Poeke een plechtige Hendrik Van Doorneherdenking plaatsvond. Bij die gelegenheid had er een plechtige herdenkingsmis plaats waarin E.H. José de Muelenaere in zijn homilie een boeiende hulde bracht aan deze vergeten Poekse Gezelle-discipel. Daarna onthulde de heer Jozef Van Overstraeten in naam van de Vlaamse Toeristenbond twee gedenkplaten tegen de voorgevel van het ondertussen afgebroken geboortehuis.

Dank zij die herdenking leerden de Poekenaars dat Guido Gezelle verscheidene keren persoonlijk in Poeke te gast was bij de familie Van Doorne en dat hij er zich tijdens een bepaalde periode van zijn leven echt thuis gevoeld had. Het dorp inspireerde Gezelle volgens Gezellekenners Jan Westenbroek zelfs tot 26 gedichten. Het gedicht 'Poucke' bleef daarvan zonder twijfel het bekendste.

Naast de vroegere publicaties van Jozef Van De Castele moet ik zeker de boeken en/of artikels vermelden van Gezelles eerste biograaf, E.H. Aloïs Walgraave, wiens vader uit Poeke afkomstig was, van wijlen E.H. Antoon Viaene, oud-voorzitter van het tijdschrift 'De Biekorf' en van wijlen E.H. José De Muelenaere, pastoor van het nabijgelegen Wingene. Luc Stockman wijdde in 1985 in 'De Geschiedenis Van Poeke' een hoofdstukje uitsluitend over de familie Van Doorne. Meer recent publiceerden Bertrand Denys en Jan Verdonck, beiden redactieleden van 'Rijmtijd', het tijdschrift van de

Gezellekring, verhelderende artikels over de vriendschapelijke band tussen Guido Gezelle en de familie Van Doorne. Volledigheidshalve moet ik naast de publicaties van alle hierboven vernoemden zeker het werk 'Van het Leven naar het Boek' (1967) van de Nederlandse Gezelle-kenner Jan Westenbroek vermelden. Zij allen inspireerden mij tot het schrijven van dit artikel.

Tegenwoordig herinneren de twee oorspronkelijke VTB-gedenkplaten nog altijd aan de relatie Guido Gezelle - Hendrik Van Doorne. De ene plaat draagt een bronzen beeltenis van Hendrik Van Doorne en de andere de tekst van Gezelles gedicht 'Poucke'.

In 2005 werden zowel het geboortehuis van Hendrik Van Doorne als het vroegere klooster afgebroken om plaats te maken voor een nieuwe huizenrij. De beide marmeren platen tegen de gevel van het huis Van Doorne met de beeltenis van Van Doorne en het gedicht 'Poucke' van Gezelle, werden dank zij Irène Buysse en Antoine Janssens van de sloop gered. Nu hangen ze tegen de kerkhofmuur, in de schaduw van de hoge voorgevel van de kerk. Daar blijven ze, onopvallend, getuigen van de relatie tussen Gezelle, de familie Van Doorne en Poeke.

Arnold Strobbe, Lotenhulle

**JUFFROUW IDA DE KERCHOVE d'EXAERDE (1813-1916),
NEVELSE HONDERDJARIGE VAN EEN EEUW GELEDEN,
EN EEN SCHETS VAN HAAR FAMILIE**

Een eeuw geleden, op 7 december 1913, werd in Nevele een honderdjarige dame feestelijk gevierd: juffrouw Ida de Kerchove d'Exaerde. Als aandenken aan die heuglijke viering werd een briefkaart uitgegeven, met op de voorzijde het portret van de eeuweling, geschilderd door Prosper Böss.

Prosper Böss (Gent, 1870-1951), in zijn geboortestad opgeleid aan Sint-Lucas en aan de Academie van Schone Kunsten, was destijds een gewaardeerd schilder van landschappen, (kerk-)interieurs en genrefaferelen, en blonk ook uit in het schilderen van portretten. Hij was zelfs een veelgevraagd portrettist en zijn clientèle vond hij vlot bij de Gentse hoge burgerij en in de wereld van de kerkelijke en politieke hiërarchie, benevens in de eigen vriendenkring natuurlijk. Na de Eerste Wereldoorlog, toen hij directeur was geworden van de Academie van Wetteren (tot 1936), heeft hij nauwelijks nog tentoongesteld, zodat hij algauw verdween uit de belangstelling van het publiek. Weinigen kennen nu nog zijn naam... Het Gentse Museum voor Schone Kunsten heeft van Böss nooit iets aangekocht. In de collecties van het Museum bevindt zich van zijn hand slechts één enkel schilderij. Niet zo verwonderlijk dat het een portret is, met enige allure zelfs: 'Portret van de heer Arthur Ferdinand Louis De Smet' (1920), in 1973 aan het Museum gelegateerd door diens zoon, dr. med. Arthur De Smet.

Het in een ovalen lijst gevatte portret, dat Prosper Böss van dame Ida de Kerchove borstelde, is een traditioneel academisch schilderij, in vooraanzicht en ten halven lijve afgebeeld, in een sober (en eigenlijk nogal somber) palet, waarbij alleen het witte kantwerk de aandacht naar zich trekt, eigenlijk méér dan het gezicht van de dame. Maar de eeuweling heeft nog een felle blik, waarmee de toeschouwer direct wordt aangekeken.

Onder het portret op de postkaart staat als haar geboortedatum vermeld '**Gent 6 december 1813**', maar eigenlijk is dat een dagje ernaast. Op 6 december 1813 werd (in het Frans uiteraard, want we leefden toentertijd nog onder Napoleon) de geboorteakte opgemaakt, en daarin staat te lezen "née hier", d.i. gisteren (op 5 december) geboren. Een onbelangrijk detail, uiteraard...

Maar wie was zij? Een geboren Gentse, telg uit de familie de Kerchove (of juister uitgedrukt: van een van de vele families van die naam, zoals straks nog verduidelijkt wordt).

Zij werd geboren, en in de geboorteakte¹ vermeld als '**Ida Emanuelle de Kerchove**' (*sic*), dochter van "monsieur François Henri Guislain, rentier, et

¹ Stad Gent, Burgerlijke Stand, Geboortenregister nr. 51, f° 490, dd° 06.12.1813 (Franstalige akte).

dame Rosalie Charlotte Thérèse van Pottelsberghe, son épouse, domiciliés rue de la Taverne". Een van de getuigen bij de geboorteaangifte was Charles Marie Jérôme de Kerchove, 47 jaar oud, ook rentenier.

Het was pas goed driekwart eeuw later dat deze familie de Kerchove, bij vonnis van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Gent (gedateerd 10 februari 1890), de toelating kreeg de naam aan te vullen tot **de Kerchove d'Exaerde**. Dit adellijk aandoend toevoegsel moest deze familie onderscheiden van (o.m.) de families de Kerchove d'Ousselghem, de Kerchove de Denterghem e.a.m.

Hoe, en wanneer, dame Ida Emanuelle de Kerchove d'Exaerde in Nevele terecht kwam, is mij niet bekend. Blijkens het Nevelse bevolkingsregister 1910-1920² woonde zij in een huis aan de Tieltstraat nr. 46³. Zij zal er allicht ook wel vriendschappelijk contact hebben gehad met onder meer de families Frédéricq, Buysse en Loveling (al waren die een andere ideologie toegedaan), maar daar is - zover mij bekend - nog geen onderzoek naar gebeurd.

Precies een jaar eerder, op 6 december 1912, ter gelegenheid van haar 99e verjaardag, d.i. bij het ingaan van haar honderdste levensjaar, werd haar door de inwonende meid, Leonia-Louise Schelpe⁴, een huldedicht vanwege de familie Schelpe aangeboden, waarvan de tekst als bijlage is opgenomen. Het gedicht is ondertekend 'Augustina / Familie Schelpe'. Het gedicht, twaalf vierregelige strofen lang, blijkt dus geschreven te zijn door Leonia's schoonzuster, m.n. August[in]a Verwee, die gehuwd was met haar

² Gemeente Nevele, Bevolkingsregister 1910-1920, Tieltstraat 46: Ida de Kerchove d'Exaerde (°Gent 5.12.1813 - †Nevele 24.02.1916), rentenierster. De inwonende meid was Leonia Ludovica - of Louise - Schelpe (zie noot 4 hierna). Korte tijd was er ook een inwonende knecht, m.n. Edmon Odile Victor Ernest Spilthoorn (°Antwerpen 30.11.1891); deze verbleef in Nevele van 17 februari tot 29 juli 1913, toen hij naar Gent vertrok.

³ Zie H. Schaeck, 't Bolleken, in *Het Land van Nevele*, jg. 41 (2010), afl. 1, pp. 103-104 en 109-113. De auteur suggereert (zie p. 111) dat Ida de Kerchove d'Exaerde tijdens WO I woonde in het huis waar 't Bolleken gesitueerd wordt.

⁴ Leonia Louise Schelpe (°Nevele 12.08.1867) vertrok uit Nevele op 5.12.1918 naar Middelburg/Vl., waar haar oudere broer Désiré Schelpe (°Nevele 2.04.1864 - †25.10.1940) sedert 18 febr. 1901 onderpastoor was (op 7 april 1921 werd hij benoemd tot pastoor in Velzeke).

broer Alphons Schelpe⁵.

Ruim twee jaar na haar viering als eeuweling overleed Ida Emanuelle de Kerchove d'Exaerde, tijdens de oorlog, in Nevele op 20 februari 1916, precies 102 jaar 2 maanden en 15 dagen oud. Zij is nooit getrouwd geweest, zoals bijna al haar zusters overigens. Op 25 februari 1916 werd zij begraven, op het kerkhof van Mariakerke. In haar *Oorlogsdagboek* (ed. 2013, p. 245) schrijft Virginie Loveling op zaterdag 4 maart 1916: "Mejuffrouw de Kerchove d'Exaerde, sedert 6 december ll. honderd en twee jaar oud geworden, is een drietal dagen geleden ter aarde besteld; onmiddellijk werd haar huis door een groot aantal soldaten bezet". Eerder in haar dagboek had Virginie Loveling ook al genoteerd op datum van 21 oktober 1914: "De kamenier van een juffrouw, die verleden jaar *met grooten luister en praal* haar honderdsten verjaardag - 6 december - *door heel de bevolking van Nevele en 't omliggende heeft mogen zien vieren* (cursivering door mij, P.H.), werd door een shrapnell in den buik getroffen, terwijl zij haar verschrikte meesteres naar dezer slaapkamer leidde. Ze ligt op sterven."⁶

Nog iets meer over haar afkomst⁷. Ida's vader, François (Franz) de Kerchove [de Ter Elst] (Gent 1774 - Lede 1847), was de zoon van Jérôme François

⁵ Augustina Verwee (°Deinze 15.12.1864-†Vosselare 10.09.1933) huwde omstreeks 1889 (in Deinze?) met de Nevelse wagenmaker Alphons[e] Schelpe (°Nevele 6.06.1860-†Vosselare 1.11.1918); bij de beschieting van Vosselare werd Alphons Schelpe dodelijk getroffen door een Franse granaat. Meer hierover staat op de website: www.hansspaey.be/HTMLpaginas/AlphonseEnAugusta.html. Een van de dochters in het gezin Schelpe-Verwee was genaamd **Ida** (°Vosselare 5.11.1900- 1.02.1973); waarschijnlijk was Ida de Kerchove dus haar doopmeter.

⁶ Zie H. Schaeck, a.w., p. 113. Daarin wordt echter als 'kamenier' niet Leonia Louise Schelpe genoemd, maar wel haar oudere zuster Paulina Ludovica Schelpe (°Nevele 13.03.1863-†1957). Dit strookt dan weer niet met de gegevens in het Nevelse bevolkingsregister 1910-1920 (zie noot 2), waarin Leonia-Louise als inwonende meid ingeschreven staat. Dit bevolkingsregister maakt geen melding van die zuster Paulina Schelpe. Met dank aan de heren André Bollaert, Jan Luyssaert en André Stevens voor hun gewaardeerde medewerking.

⁷ Zie de website:

gw.geneanet.org/crandax?lang=fr&m=N&v=de+kerchove+f+exaerde.

Jean Adrien de Kerchove [dit de Londerzeel] (Gent 1743-1818) en Marie Florence Robert dit de Choisy [de Maurepas] (1737-1806). Haar moeder, Rosalie [Rozeke] van Pottelsberghe (Gent 1778 - Lede 1842) was een dochter van Jean-Baptiste van Pottelsberghe (1740-1799) en Marie-Josèphe Baelde (1752-1801).

Ida's grootouders van vaderszijde waren Gerard Joseph de Kerchove (Oudenaarde 1709 - Gent 1763), heer van Oeselgem, Gottom, Ter Elst etc., en Marie Anne Colette de la Faille (zij waren gehuwd te Gent in 1736).

Uit het huwelijk van François de Kerchove met Rosalie van Pottelberghe (x Gent 1803) werden tussen 1804 en 1822 dertien kinderen geboren, nl. zeven zonen en zes dochters.

De zeven zonen waren :

1. Frédéric de K. (1805-1880), gehuwd met Eliza de Nayer (1812-1898).
2. Vital de K. (1806-1885), gehuwd met Ernestine de Rapp (1821-1876).
3. Emmanuel de K. (1807-1864), gehuwd met Eulalie Claessens (1810-1892).
4. Ernest de K. (1811-1878), gehuwd met Eugénie van der Beek (1820-1903).
5. Constant de K. *d'Exaerde* (1812-1900), gehuwd met Zoé Pieters (1817-1900).
6. Joseph de K. *d'Exaerde* (1818-1893), gehuwd met Célestine van Hoobrouck ten Hulle (1825-1878).
7. Hippolyte de K. *d'Exaerde* (1822-1906), gehuwd met Stéphanie Lippens (1823-1906).

De zes dochters, van wie er één jong gestorven is en slechts één gehuwd, waren :

1. Odile de K. (1804-1842), ongehuwd.
2. Eulalie de K. (1809-1810), als kind gestorven.
3. **Ida Emanuelle de K. *d'Exaerde* (1813-1916), ongehuwd.**
4. Marie de K. *d'Exaerde* (1815-1893), ongehuwd.
5. Esther de K. *d'Exaerde* (1816-1891), gehuwd met Camille van Pottelsberghe de la Potterie (1802-1872).
6. Henriëtte de K. (1820-1875), ongehuwd.

De oudste vier zonen, de oudste twee dochters evenals de jongste dochter droegen enkel de naam *de Kerchove*, aangezien zij allemaal al vóór 1890 overleden waren. De overige zes kinderen - drie zonen en drie dochters - mochten zich vanaf 1890 *de Kerchove d'Exaerde* noemen.

Ida Emanuelle, het achtste kind en de derde dochter in dit gezin, heeft al haar broers en zussen overleefd. Toen zij in 1913 haar honderdste verjaardag vierde, was zij de laatst overlevende van hen allen. Toch nog dit, tot besluit. Wààr Böss' portret van dame Ida zich actueel bevindt, is mij niet bekend. Mogelijk is het nog (ergens) in familiebezit bewaard?

Paul HUYS, Drongen

BIJLAGE

Huldegedicht voor juffrouw Ida de Kerchove, door Augustina Verwee, namens de familie Schelpe⁸

Opedragen aan Juffrouw Ida De Kerkhove D'Exaarde

6den december 1912

Ter gelegenheid van haren 99sten verjaardag

Waarom luidden de klokken zoo helder en schoon?
Waarom al die vreugd in Juffrouw Ida's woôn?
Omdat nu die Edele maagde op heden
Haar hondert-jubeljaar in is getreden!

Gegroet! gegroet! Gij Eédle ouderlinge
Wij zien alreeds den dag in het verschiet
Waarop wij saâm Uw Jubelfeest bezingen
Neen voor dien tijd verlaat gij ons nog niet

Zoolang, en langer zal God U bewaren
Uw levensrust worde nog niet verstoord
Onz' beden zijn ten Hemel opgevaren
Vandaag voor U; 'wis heeft ze God verhoord

Altijd tevreden schreed gij door het leven
Met wilskracht hebt gij Uwen plicht beoogd
Gij hebt in nood den armen brood gegeven
Aan hen die weenden, de tranen afgedroogd

Van eenen Kring van Broeders, Zusters, Neven
Waart g'eens omringd; die allen henen zijn
In uwe smart, hebt gij het voorbeeld ons gegeven
Van met Gods wil tevreden tog te zijn

⁸ Het originele handschrift van dit gedicht wordt bewaard in het archief van de *H.K. Het Land van Nevele*.

Opgedragen aan' Juffrouw Ida De Heerhove D'Erande
 6^{den} December 1912

Ter gelegenheid van haaren 99^{en} verjaardag

Waarom luidden de klokken zoo helder en schoon?
 Waarom al die vreugd in Juffrouw Ida's won?
 Omdat nu die Edle maanden op heden
 Haar hondert-jubeljaar-in-is gelieden!

Jegroet! gegroet! gij Edle euderlinge
 Wij zien alreeds den dag in het verschiet
 Waarop wij saam Was jubelgest beringen!
 Men voor sien tijd, verlaat gij ons nog niet

(...)

Staanongebul en Klokken zal galmen
 Verrezen zal de dan Heerrik en Kunst
 En wirook zal voor J Heeren's Ouluar Wabun
 Om hem te danken voor die grote gunst

Loof rustig door juffrouw, nog vele schoone dagen
 Verwyl wij W ons alle zorgen sien
 En mochten ook ons' wenschen U behagen
 Noed, maed in ha

tot 1ste d'ge 1ste jaar der sien

Augustina
 Familie Schelja

Gij badt: alleen het bidden kwam U steunen
Als aardsch verdriet U kwam te neder slaan
Gij badt: en moet ook nimmer U bekreunen
Dat gij aan iemand ooit hebt leed gedaan

Gij hebt ook nooit van aardsche vreugd genoten
Uw vreugde was Gods-huis en het gebed
Van 't oud geslacht waaruit gij zijt gesproten
Hield gij 't blazoen der wapens onbesmet

Gij zijt een voorbeeld voor Uw nabestaanden
Gij d'oudste telg van 't Kerkhove geslacht
Geen trots of pracht Uw harte ooit verwaande
Daarom wordt gij van arm en rijk geacht

Daarom is het dat wij den Heere bidden
Dat iedereen den Goeden Jesus vraagt
Dat gij zoo lang moogt blijven in ons midden
Gezond en blij tot op Uw Jubeldag

Uw Jubeldag!! mochten wij hem beleven
Dat is den wensch van die U duurzaam zijn
Mocht U den Heer tot dan gezondheid geven
Wat zou het feest, wat zou het vreugde zijn!

Kanongebruik en Klokgelui zal galmen
Vereeren zal U dan Mouziek en Kunst
En wierook zal voor 's Heeren's outaer walmen
Om Hem te danken voor die groote gunst

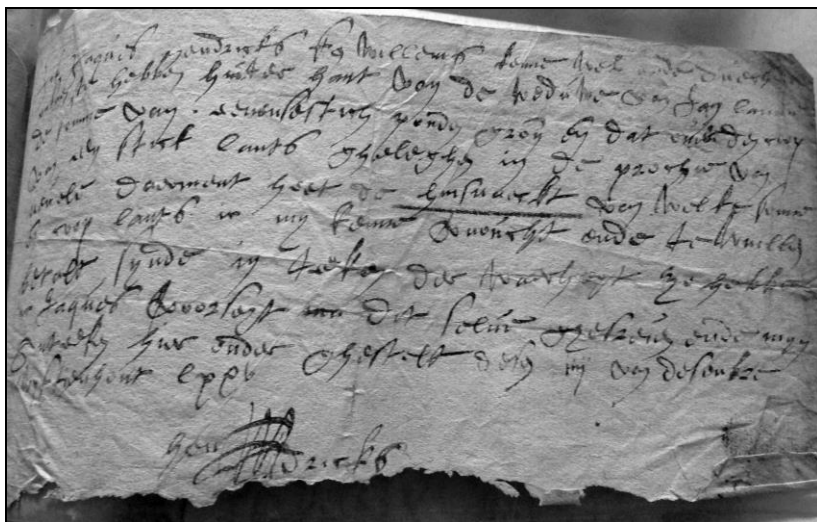
Leef rustig door Juffrouw, nog vele schoone dagen
Terwijl wij U onz' beste zorgen biën
En mochten ook onz' wenschen U behagen
Moed, moed en hoop
tot 't einde 't jaar dertien

Augustina
Familie Schelpe

NEVELE EN DE FAMILIE LAMME: 500 JAAR GESCHIEDENIS

De familie Lamme, afkomstig uit Middelburg (Zeeuws-Vlaanderen), is reeds bijna 500 jaar bekend in het Land van Nevele. In de periode 1500–1550 werd Dirk Lamme, zoon van Jan (°Middelburg) vader van een zoon, Johan, die huwde met Sabine van Zeeuwborg.

Tussen 1550 en 1575 vestigden zij zich op het domein 'Ten Ossche' een leen van de baronie Nevele. Een kwijtbrief, zorgvuldig bewaard in het familiearchief, gedateerd 24 december 1575, vermeldt de naam van Johan (Jan) Lamme en bevestigt de aanwezigheid van de familie op een perceel land genoemd 'de Huisnacht'.

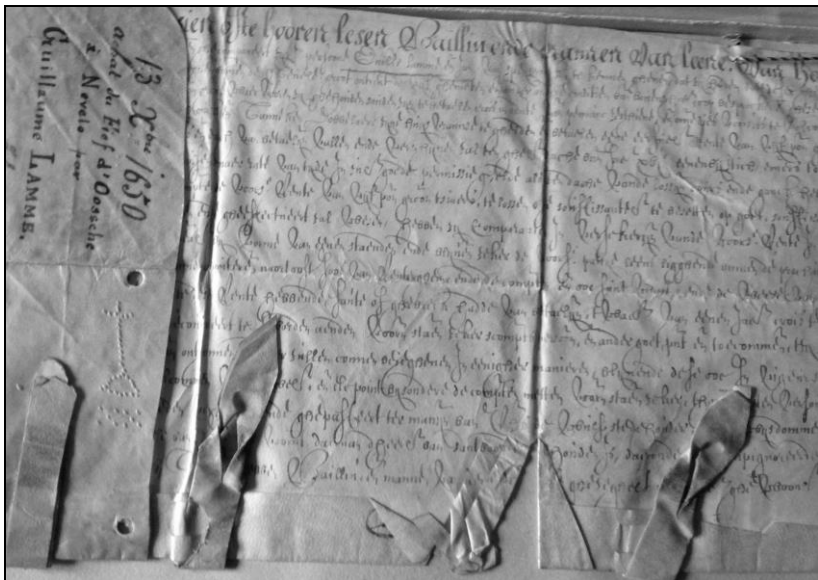
Jacques Hendricks, zoon van Willem, verklaart ontvangen te hebben uit de handen van de weduwe van Jan Lamme, de som van 61 ponden "over den coop van een stuck lants gelegen in de prochie van Nevele daerment heet: de huisnaeckt ..." gedateerd en ondertekend door Hendricks op 4 december 1575.

Achtereenvolgens vestigden zich daar Herman (zoon van Johan) in de periode 1550-1600, Jan 1577-1647, Guillaume 1628-1703, Baudouin 1657-

1727, Hermanus 1695-1741, Pieter 1737-1798 en Pierre 1781-1832 op de gronden van het feodale goed. Het waren landbouwers en ze klonnen nogal snel op tot de geboede klasse in de baronie Nevele.

In 1652 was Guillaume Lamme, zoon van Jan, burgemeester van Nevele. Hij had tien kinderen. Een van zijn zonen, Hermanus, was gedurende dertig jaar pastoor in Hansbeke.

Baudouin (1657–1727), een andere zoon, nam het feodale goed over bij het overlijden van zijn vader. Hij werd begraven in het koor van de kerk van Nevele. Op zijn grafsteen werden ook de namen van zijn dochter Josephine et zijn zoon Herman gebeiteld. In de vloer van hetzelfde koor, was er ook een tweede grafsteen met de namen van Guillaume (1628–1703), zijn echtgenote en één van zijn zonen.

Aankoop van het 'Ileen Oossche' door Guillaume Lamme op 13 december 1650.

Rond 1650, liet Guillaume Lamme, op de gronden van Huisnacht en Oossche een kasteel bouwen. Het kasteeldomein was omsloten met een walgracht en telde verscheidene bijgebouwen. Het was enkel bereikbaar via een versterkte toegangspoort. Tijdens de Spaanse Successieoorlog werd het kasteel in 1708 vernield door de Franse troepen van Lodewijk XIV en werden de omringende landerijen geplunderd. De puinen van de toegangspoort bestonden nog in 1850.

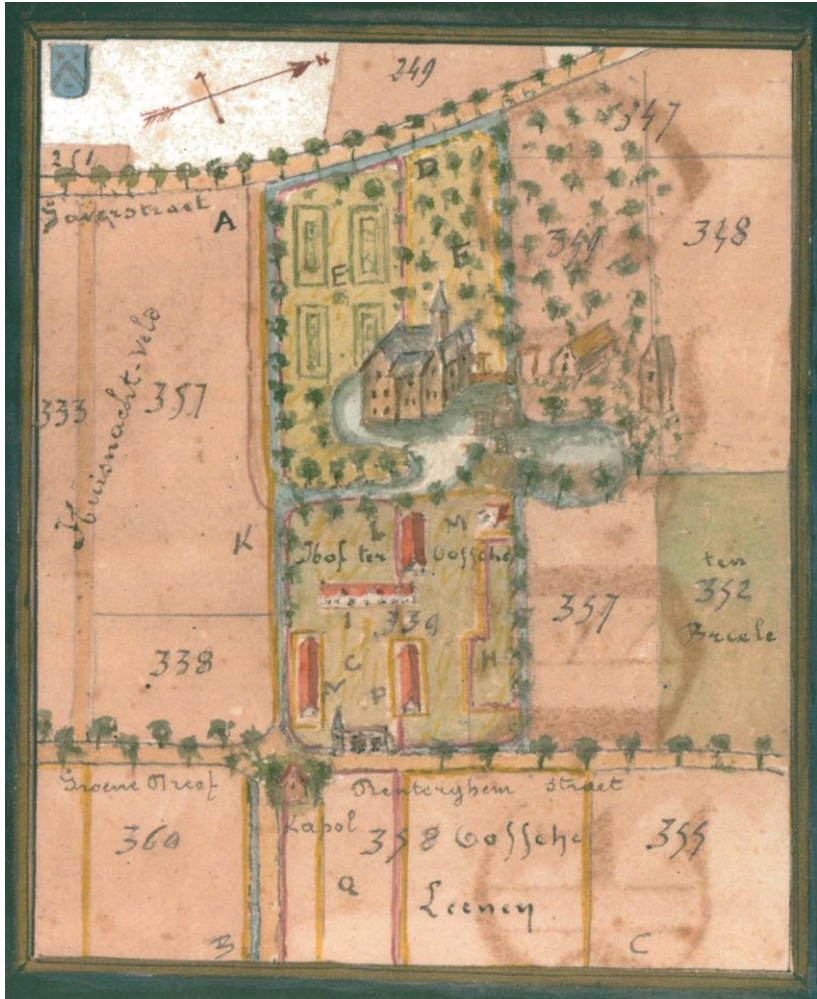
Baudouin (1657-1727), zoon van Guillaume, verschool zich toen met zijn familie in Gent, in een mooie woning op de Poel. Jules Lamme, zijn kleinzoon van de derde generatie, maakte er een tekening van die bewaard is in het familieboek.

Herman en daarna Pieter beheerden achtereenvolgens het familiale goed. Beiden hadden veel kinderen. Pierre (1781-1832), zoon van Pieter, was gedurende 17 jaar, notaris in Gent.

Pierre had tien kinderen, waarvan er acht nog in leven waren in 1843 ten tijde van de verdelingsakte. De eerstgeborene, Ignace Lamme (1815-1871) heeft nog een nakomelingschap tot op vandaag; namelijk Ignace Lamme (°1983), zoon van Gui Lamme (°1949) die in Ukkel woont.

Edouard Lamme (1808-1885), echtgenoot van Odile van Loo en tweede zoon van Pierre, nam een groot deel van het familiaal domein over; hoofdzakelijk het hof 't Huisnacht ter Ossche' dat hij later aan zijn zoon Jules (1841-1926) naliet; deze laatste huwde met Alice Fraters. Uit dit huwelijk werden vier kinderen geboren. Hun enige zoon Fernand (1874-1875) stierf erg jong.

Door een koninklijk besluit uit 1898, ondertekend door koning Leopold II, en verschenen in het Belgische Staatsblad van 11 maart 1898, werd aan Jules Lamme en zijn drie dochters de toelating gegeven om de naam 'd'Huisnacht' toe te voegen aan hun familienaam.

Het kasteel 'De Huisnacht' met daaronder het 'Hof ter Oosche' in de Wulfhoek in Nevele naar een afbeelding die zich in het archief van de familie Lamme bevindt.

Deze drie dochters waren:

- H  l  ne (1873-1959) huwde met baron Louis Coppens d'Eeckenbrugge.
- Adrienne (1877-?) huwde met burgerlijk ingenieur Paul François-Marie Rycx. Zijn erfgenamen verkregen de toelating aan hun familienaam het patronymicum 'Lamme d'Huisnacht' toe te voegen.
- Marguerite (1879-1917), genoemd Rita, huwde met ridder Adrien Schellekens.

Na de dood van Jules Lamme d'Huisnacht, werd de eigendom in Nevele testamentair verdeeld als volgt :

- de hofstede 'Huisnacht ten Ossche' en het bijkomende gronden (+/- 40 ha) kwamen toe aan zijn dochter H  l  ne, barones Coppens d'Eeckenbrugge.
- de hofstede 'ter Hulle' gelegen tussen Ossche Kouter en het Kanaal van Schipdonk aan zijn dochter Adrienne; haar nakomelingen Rycx Lamme d'Huisnacht, verkochten onlangs dit goed.
- Het 'Hof ten Briele', een vroegere heerlijkheid van de Heer van Heerenthout, alsook de hoeve 'het Gavergoed' en de hoeve 'Den Ijskelder' aan de kinderen van zijn dochter Marguerite, de overleden echtgenote van ridder Schellekens.

In 1959, na de dood van H  l  ne Lamme d'Huisnacht (weduwe van baron Louis Coppens d'Eeckenbrugge) werd het goed 'Huisnacht ten Ossche' toegewezen aan haar dochter barones Ghislaine Coppens d'Eeckenbrugge, weduwe van jonkheer Paul de Ryckel. Aan haar broer, baron Jules Coppens d'Eeckenbrugge, werden de helft van de gronden toegewezen. In 1988 werd het goed doorgegeven aan de acht kinderen van H  l  ne die het verkochten aan de heer Raoul Martens wiens familie al meerdere generaties lang het goed huurde en de gronden bewerkte.

Monette de Codt-de Ryckel

Bibliografie Lamme

Boek nr. 1 – Provinciale registers: De jaarregisters van de stede en Baronie van Nevele bevinden zich in het Rijksarchief in Gent. Ze beschrijven in de folio's 22 tot 29 op 8 juli 1393 het domein als volgt: "Het goed ten Ossch, groot 22 bunder". Het domein behoorde in 1393 toe aan Lieven van Waes en aan Michel van Hoerebeke (via zijn vrouw).

Boek nr. 2 – Register met rode harde koft met snoeren getiteld 'Vieux parchemins' die de diverse aankopen van landgoederen en domeinen beschrijft: 'Huisnacht en Oossche' van 1450 tot 1575 en van 1620 tot 1715. Verzameld door Jules Lamme d'Huisnacht (1900). Met o.a. een register met lederen koft en gotisch opschrift van 'een goede van Rebaudemburch' in 1460 toebehorende aan Lisbette Brooloo (weduwe van Jan Lamme).

Boek nr. 3 – Vier bruine gevlekte mappen met teksten in de oude Vlaamse taal.

- Map 1: 1550- 1725; eigendomstitels.
- Map 2: 1687-1752; diverse aantekeningen (zo lezen we dat in 1687 de *mautput* een rootput is) verder een genealogie Lamme uit 1737 en 'Boom van de vaders en groot vaders'.
- Map 3: 1728 -1825; eigendomstitels met aantekeningen van Jules Lamme over het leengoed d'Oossche-huisnacht, een achterleen van de heer van Zandvoorde en land van Pierre della Faille, baron van Nevele, de ligging van 'de vieux steen d'Huisnacht'.
- Map 4: 1678-1775; diverse bewijsstukken (in 1691 bewoonde Guillaume Lamme het kasteel Huisnacht).

Boek nr. 4 – Boek van de familie Lamme, door Jules Lamme d'Huisnacht. Harde koft met rode lederen rug met zilveren sluiting. Monogram in het midden van de koft. Al de bladzijden zijn kleurrijk verlucht en met oude tekeningen versierd.

DE SCHOOLSTRIJD 1879-1884 IN MEIGEM EN ZOALS CYRIEL BUYSSE HET ZAG

Wet van Humbeeck

Een coherent liberaal blok haalde bij de parlementsverkiezingen van 11 juni 1878 een ruime meerderheid. Als eerste Belgische minister van onderwijs werd de vrijmetselaar P. Van Heembeek aangesteld die de liberale onderwijsopvattingen moest doordrijven. Voordien was het onderwijs steeds een bevoegdheid geweest van Binnenlandse Zaken.

Op 1 juli 1879 werd de tweede organieke wet op het lager onderwijs uitgevaardigd. De belangrijkste bedoeling was de scheiding tussen Kerk en Staat in het onderwijs door te voeren. In principe verdween godsdienst van het programma, maar tegelijkertijd stond de wet toe dat priesters voor en na de lessen godsdienstonderwijs mochten geven in een lokaal dat hen ter beschikking werd gesteld. Indien de geestelijke geen godsdienstonderwijs wenste te geven, mocht het ook op aanvraag van de ouders gegeven worden door de onderwijzer, wat dan in het lesrooster geïntegreerd werd.

Elke gemeente werd verplicht ten minste één openbare school te hebben. Het bestaande systeem van de aanneming van vrije scholen door de gemeente werd afgeschaft. Gemeentelijke leerkrachten moesten in het bezit zijn van een diploma afgeleverd door een rijksnormaalschool.

Het katholiek antwoord op de tweede organieke wet was uitermate hard. De herderlijke brief van 12 juni 1879, zes dagen na het stemmen van de wet, brandmerkte de openbare scholen als 'scholen zonder god' en legde gelovigen het verbod op hun kinderen naar die scholen te sturen. Sacramenten werden geweigerd aan leerkrachten, leerlingen en ouders die de openbare school trouw bleven.

In een minimum aan tijd richtten de katholieken met een maximum aan financiële inspanningen een alternatief scholennet op. Ze probeerden de katholieke kinderen te onttrekken aan de openbare gemeenteschool. Een groot aantal leerkrachten stapte over naar de vrije, nieuw opgerichte, katholieke school.

Na zes jaar van verwoede oppositie verloren de liberalen de verkiezingen van 1 juni 1884 en verdwenen ze uit de regering.¹

Désiré Wauters, de nieuwe onderwijzer van de gemeenteschool van Meigem

Op 18 februari 1875 overleed aan de *teering* in het schoolhuis, Kerkstraat nr. 31² te Meigem Jan Francies Van Berghen (°Bachte-Maria-Lerne 18.08.1828). Hij was gemeenteonderwijzer van Meigem en gehuwd met Melanie Van de Putte (°Bachte-Maria-Lerne 18.10.1825).

Op 18 juni 1875 werd Désiré Wauters zijn opvolger en ook hij woonde in het schoolhuis in de Kerkstraat. Zijn moeder Rosalie Baudonck, weduwe van Charles Louis Wauters, nam een jaar later op 7 juni 1876 haar intrek bij haar zoon.³ Pas op 16 augustus 1882 verhuisde ook de broer van zijn moeder, Jan Baptiste Baudonck, naar het schoolhuis in Meigem.

Het schoolhuis van Meigem voor de vernieling in de Eerste Wereldoorlog.

¹ K. De Clerck, B. De Graeve, F. Simon, *Dag meester, goedmorgen zuster, goedemiddag juffrouw. Facetten van het volksonderwijs in Vlaanderen (1830-1940)*, Tielt, 1984, p. 17-19.

² Nu Pastoriestraat. De huisnummering werd in de loop der jaren gewijzigd.

³ Stadsarchief Deinze (verder SAD), bevolkingsregister Meigem, 1867-1880, p. 174.

Désiré Wauters werd geboren te Aarsele⁴ op 15 februari 1850, als zoon van Charles Louis Wauters en Rosalie Baudonck. Op de leeftijd van 16 jaar ging hij naar de normaalschool in Torhout. Hij behaalde in 1870 zijn diploma van onderwijzer op zeer voldoende wijze⁵. Van oktober 1870 tot oktober 1871 was hij hulponderwijzer in Tielt en van oktober 1871 tot 31 december 1874 hulponderwijzer in Moorsele. In Wevelgem was hij hulponderwijzer van januari tot maart 1875⁶.

Hij overleed in Nevele op 22 december 1888 en werd er op 24 december 1888 begraven.

Begin van de schoolstrijd in Meigem

Zoals de tweede organieke wet op het lager onderwijs van 1 juli 1879 voorschreef, was het priesters toegestaan voor en na de lesuren godsdienstonderwijs te geven in een lokaal dat hen door de gemeente ter beschikking werd gesteld. Van 1872 tot 1888, dus ook tijdens de schoolstrijd, was Serafien De Poorter burgemeester van Meigem; de schepenen waren August Martens en Charles De Bruycker en de Nevelse notaris Bernard Dierick was gemeentesecretaris tot 1882. In dat jaar werd hij opgevolgd door Hippoliet Naessens die klerk was bij deze notaris.⁷ Op 2 augustus 1879 ontvangen pastoor Eeuwaert⁸ en de gemeenteonderwijzer Désiré Wauters een brief van de gemeente met de vraag of ze godsdienstonderwijs willen geven in de gemeenteschool⁹. Hun antwoord hebben we niet teruggevonden, maar het is bijna zeker dat de pastoor *neen* zal hebben gezegd aangezien hij toen al met het plan rondliep om zelf een katholieke school op te richten.

⁴ Hij is dus niet geboren in Nevele zoals J. Van Parys schrijft in *Het leven, niets dan het leven. Cyriel Buysse & zijn tijd*, Antwerpen/Amsterdam, 2007, p. 107.

⁵ *Lijkreden uitgesproken bij het graf van Mr. Désiré Wauters*, Snelpersdrukkerij van Copenolle, gebroeders, Deynze, 1889.

⁶ SAD, Meigem, briefwisseling 1883-1892, brief van 15 oktober 1884.

⁷ A. Bauwens, Meigem in het werk van Cyriel Buysse, in *Het Land van Nevele*, jg. 14 (1983), afl. 1, p. 65.

⁸ Seraphinus Eeuwaert (*Krombeke 11.11.1801-†Meigem 16.05.1882) was pastoor van Meigem van 19 juni 1849 tot 24 december 1880.

⁹ SAD, Meigem, briefwisseling 1876-1883, brieven nrs. 83 en 84.

Pastoor Seraphinus Eeuwaert van Meigem (1801-1880).

De nieuwe katholieke school

Nog voor 14 augustus 1879 liet Marie-Thérèse Eeuwaert¹⁰, zuster van pastoor Eeuwaert, op haar grond in de Kouterweg 2¹¹ een huis met schoollokalen bouwen en reeds op 17 september 1879 ging deze school open. In 1880 woonden in dit gebouw vijf zusters van Barmhartigheid van Ronse waarvan er één naar alle waarschijnlijkheid onderricht gaf.^{12 13} Alle

¹⁰ Maria Theresia Eeuwaert werd geboren in Krombeke in 1814 als dochter van Carolus en Anna Theresia Buysen. Zij stierf in haar woning wijk Dorp te Meigem op 20 juli 1888 (SAD, overlijdensregister van Meigem).

¹¹ A. Bauwens, Meigem in het werk van Cyriel Buysse, in *Het Land van Nevele*, jg. 14 (1983), afl. 1, p. 66. Bauwens noemt deze straat in zijn artikel *Kouterweg*, maar officieel heette de straat *Kouter*, zie A. Bauwens, Nieuwe straatnamen te Meigem, in *Het Land van Nevele*, jg. 8 (1977), afl. 1, p. 31. Nu is dit Lange Akkerstraat.

¹² SAD, bevolkingsregister van Meigem, 1880-1890, p. 243.

kinderen van Meigem liepen daar school; zo telde deze nieuwe school 135 leerlingen en de gemeenteschool, de zgn. geuzenschool, had geen enkele leerling.¹⁴

Het klooster van Meigem in de jaren 1930, gebouwd in 1879.

Deze nieuwe school was blijkbaar bij enkele heethoofden van Meigem of elders toch een doorn in het oog. Op 28 september 1879 werd een PV opgesteld wegens de schending van de katholieke school¹⁵ en in *De Godsdienstige Week* van 31 oktober 1879¹⁶ lezen we: “Maandag laatst hebben zij (=de geuzen) zich 's nachts natuurlijk in de duisternis, willen wreken tegen de nieuw opgebouwde school (= de katholieke school): zij

¹³ C. Bogaert, K. Lanclus, *Bouwen door de eeuwen heen*, kantons Deinze-Nazareth 3, 12n, Turnhout, 1991, p. 105.

¹⁴ P. Huys, De schoolstrijd 1879: de katholieke schoolbeweging in de dorpen rond Deinze, in *Contactblad van de KGK Deinze en de Leiestreek*, jg. 25 (2005), nr. 3, p. 3334.

¹⁵ SAD, Meigem, briefwisseling 1876-1883, brief van 28 september 1879.

¹⁶ P. Huys, De schoolstrijd 1879: de katholieke schoolbeweging in de dorpen rond Deinze, in *Contactblad van de KGK Deinze en de Leiestreek*, jg. 25 (2005), nr. 3, p. 3334.

hebben de ruiten met steenen aan stukken geslagen en verders aan deuren en vensters schade toegebracht”.

De nieuwe, katholieke onderwijzer

Als onderwijzer van de katholieke school trad Ivo Octaaf Van Wassenhove in dienst. Hij werd geboren in Merendree op 30 september 1857¹⁷ en trouwde met Emma Maria Buyse (°Meigem 1854). In 1880 woonde hij in het nieuw gebouwde klooster van Meigem.¹⁸ Op 1 mei 1885 verhuist hij naar het huis in de Kouter (nu Lange Akkerstraat) nr. 16 waar veldwachter Karel Lodewijk Bruyneel¹⁹ tot aan zijn dood op 16 maart 1885 woonde. Pas nadat Désiré Wauters door de gemeente verplicht werd om het schoolhuis in de Kerkstraat (nu Pastoriestraat) te verlaten, kwam Van Wassenhove er wonen op 24 maart 1886. Uit een brief van 13 september 1886²⁰ vernemen we dat Van Wassenhove pas in dat jaar het vereiste onderwijsdiploma had behaald. Van 1879 tot in 1886 moest de vrije school het dus stellen met een niet-gediplomeerd onderwijzer!

Deze vrije school was aanvankelijk nog gemengd. Begin maart 1885 stelde Maria Theresia Eeuwaert, zuster van pastoor Eeuwaert van Meigem, voor om een meisjesschool in te richten. De gemeente besloot om op dit voorstel in te gaan maar eerst moest de gemeenteschool afgeschaft worden²¹. Op 4 juli 1885 laat het gemeentebestuur van Meigem aan de gouverneur weten dat de “meisjesschool zal ingevuld zijn”²². Op 1 augustus 1885²³ werd de aangenomen meisjesschool opgericht in het klooster en kort nadien werd de gemeenteschool afgeschaft. Op 31 december 1885 telde de aangenomen jongensschool, d.i. de katholieke school, 68 leerlingen en de meisjesschool 59.

¹⁷ GAN, Merendree, geboorteregister 1857, akte nr. 28.

¹⁸ SAD, bevolkingsregister van Meigem, 1880-1890, p. 243.

¹⁹ Meer gegevens over Karel Lodewijk Bruyneel, zie: S. De Groote, D. Pieters, Petrus Bruyneel uit Meigem (1816-1847). Dichter, soldaat en huurling, in *Het Land van Nevele*, jg. 37 (2006), afl. 1, p. 87 en 92.

²⁰ SAD, Meigem, briefwisseling 1883-1892, brief nr. 362.

²¹ SAD, Meigem, briefwisseling 1883-1892, brief nr. 246 van 03-03-1885.

²² SAD, Meigem, briefwisseling 1883-1892, brief nr. 283.

²³ SAD, Meigem, briefwisseling 1883-1892, brief nr. 292.

Désiré Wauters, slachtoffer van de schoolstrijd

Tot voor het begin van de schoolstrijd was hij de enige onderwijzer in Meigem.²⁴ Hij weigerde naar de nieuw opgerichte, katholieke school over te stappen en bleef in dienst in het gemeentelijk onderwijs, ook al had hij in september 1879 geen enkele leerling meer.

In een brief van 15 oktober 1879 aan haar neef Paul Fredericq schrijft Virginie Loveling: *“Te Poesele waren er voor de opening der vrije school zeventien kinderen in de oude school, énorme getal voor zulk eene kleine gemeente, ik weet niet, of er thans meer of minder zijn. Te Meigem geen één, de onderwijzer was nochtans zeer bemind”*.²⁵

En reeds in februari 1880 moest Wauters zijn keuze voor deze zgn. *geuzenschool* bekopen met pesterijen door de clerus van Meigem. Onze getuige is nog eens Virginie Loveling. Op 3 februari 1880 schreef de Nevelse auteur in *La Flandere Libérale* een artikel *“On nous écrit de M., petite village de la Flandere Orientale”* waarin zij de pesterijen tegenover de gemeenteonderwijzer aanklaagt in de kleine gemeente M. Een paar feiten in dit artikel versterken onze overtuiging dat met *M.* de gemeente Meigem is bedoeld en dat de schrijfster onderwijzer Désiré Wauters voor ogen had. Het artikel is ondertekend *W.* en Virginie Loveling schreef zelf aan haar neef P. Fredericq dat zij de auteur ervan was.²⁶

Hierna volgt de vertaling, uit het Frans:

“M. had het geluk om een model schoolmeester te hebben die erin geslaagd was in weinige jaren de genegenheid en achting van iedereen voor zich te winnen. Hij werd geprezen. Hij stond bovendien bekend als een

²⁴ SAD, Meigem, briefwisseling 1876-1883, brief nr. 70.

²⁵ A. van Elslander, A.M. Musschoot, Correspondentie van de gezusters Loveling. Brieven van en aan aan Paul Fredericq I, in *Mededelingen van het Cyriel Buysse Genootschap*, jg. IX (1993), p. 172.

²⁶ Zie D. Vanacker, Virginie Loveling en de schoolstrijd, in *Mededelingen van het Cyriel Buysse Genootschap*, jg. III (1987), p. 113, noot 43. Maria Rosa Van Wonterghem, de grootmoeder langs moederszijde van Virginie Loveling, was van Meigem afkomstig (J. Luyssaert, De voorouders en bloedverwanten van Virginie Loveling, in *Mensen van toen*, jg. 8 (1998), afl. 4, p. 74-84) vandaar allicht de belangstelling van Loveling voor de toestanden in Meigem.

vurig katholiek. En toen kwam de herziening van de wet van 42²⁷. De jonge coadjutor²⁸ - want er is een coadjutor aangezien de oude pastoor kinds geworden is - was er met een fanatieke ijver niet in geslaagd om de onderwijzer te doen overstappen naar het vrij onderwijs. Hij was niet tevreden omdat het niet gelukt was hem al zijn leerlingen af te nemen - vier gingen nog naar zijn school. Hij liet geen enkele kans onbenut om hem op de preekstoel aan te vallen.

Onlangs is hij zo ver gegaan te zeggen dat een man - en hij had het duidelijk over de gemeenteonderwijzer - die onderwijs geeft zonder de toestemming van de priester en dus in een openlijke opstand tegen de bevelen van de kerk, door iedereen moet beschouwd worden als een paria, aan wie melk, brood, zout enz. moeten geweigerd worden en die men moet mijden als een pestlijder.

Bij het buitengaan van de kerk zijn de dorpsinwoners in groten getale samengekomen in de herberg. Zij haastten zich rond de schoolmeester die zo gemeen was aangevallen. Hij nam een stukje krijt en tekende een cirkel rondom zich op de vloer en zei met ironie, waarin diepe neerslachtigheid schuilde: Niemand mag nader komen, hier staat een paria en pestlijder! Neen, neen, riepen de boeren spontaan, u bent onze geliefde schoolmeester, ons aller vriend. Zij drukten hun genegenheid en hun enthousiasme op een naïeve maar aangrijpende manier uit; zij namen mekaar bij de hand en deden een rondedans rond hem.

De katholieke onderwijzer die getuige was van deze ovatie juist door diegenen die gedwongen worden om hun kinderen van hem (d.i. Désiré Wauters) weg te houden, verliet in het geheim haastig en verlegen de zaal.

Deze blijken van sympathie konden niet verhinderen dat de gemeenteonderwijzer op een avond in diezelfde week een slag kreeg zodat hij in een diepe gracht viel langs waar hij in de duisternis liep.

Zijn aanvaller, waarschijnlijk een fanaticus die meende zich verdienstelijk te maken door de proberende gemeentegrond te zuiveren van een pestlijder is op de vlucht geslagen. Hij is nog steeds onbekend.

²⁷ Bedoeld is de eerste organieke wet op het lager onderwijs van 23 september 1842.

²⁸ Jan Baptiste Verhellen (*Ronse 1850) (SAD, Meigem, bevolkingsregister van 1880-1890, p. 2) was in 1880 onderpastoor en volgde op 24.12.1880 de stokoude pastoor Serafin Eeuwaert (†Meigem 16.05.1882) op als pastoor. Toen dit artikel van Virginie Loveling verscheen op 3 februari 1880 was J. B. Verhellen nog medepastoor (coadjutor).

Een vreemde situatie roept enkele bedenkingen op: alle sympathie voor de gemeenteonderwijzer, voor de vrije onderwijzer bijna alle kinderen van het dorp.”

N° 411
onderwijs
Commissaris

Meigem den 21 g^{de} 1881
Meigem

Ingevolge aanschrijving van den heer Gouverneur
dat 18 g^{de} art 2^e afdeling N° 39348 hebben
wij de w^{re} Dins leugen ambolmas te den
kenner dat de gemeenteschool alhier geheel
ontvolkt is en op 31 December 1880 geen enkel
leerling aanwezig was.

De Burgemeester en schepenen

“...op 31 december 1880 geen enkel leerling aanwezig...”.
(SAD, Meigem, briefwisseling 1876-1883)

Op 31 december 1880 was de gemeenteschool nog steeds ontvolkt.²⁹ Ook op 1 augustus 1882 bezocht geen enkele leerling de gemeenteschool³⁰; op 13 januari was er één betalende leerling van een vreemde gemeente ingeschreven³¹.

De gemeentescholen hadden in die tijd betalende en niet-betalende leerlingen. De schoolgelden van de betalende leerlingen gingen naar de onderwijzer en waren dus een deel van zijn inkomen. Maar bij gebrek aan leerlingen valt dit deel van Wauters' inkomen weg en was de gemeente verplicht hem schadeloos te stellen. In 1882 werd hem hiervoor een bedrag van 597,60 frank uitbetaald. Hierbij werd geen rekening gehouden met het feit dat hij gedurende de maanden november en december één enkele leerling had, maar die kwam van een vreemde gemeente.³²

Op 31 december 1883 is er weer geen enkele leerling in de

²⁹ SAD, Meigem, briefwisseling 1876-1883, brief nr. 411.

³⁰ SAD, Meigem, briefwisseling 1876-1883, brief nr. 534.

³¹ SAD, Meigem, briefwisseling 1876-1883, brief nr. 596.

³² SAD, Meigem, briefwisseling 1883-1892, brief nr. 17 van 22.08.1883.

gemeenteschool ingeschreven.³³

De verkiezingen van 1 juni 1884 brachten de katholieken weer aan de macht en de gemeenten mochten opnieuw vrije scholen aannemen, maar dit betekende zeker niet het einde van de lijdensweg van Désiré Wauters.

Op 4 oktober 1884 besloot de gemeenteraad van Meigem om de gemeenteschool af te schaffen. Hiervoor beriep de raad zich op de bevoegde hogere overheid.³⁴ Op 15 oktober vraagt het bestuur aan de kantonnale *opziener* om “ontslagen te worden tot het behouden der gemeenteschool” en om de onderwijzer in beschikbaarheid te mogen stellen met behoud van wachtgeld. Bovendien stelt het bestuur een verzoek om de vrije school te mogen aannemen. Maar er komt tegenspel van de kantonnale opziener en de gemeente moet op 29 oktober 1884 aan Désiré Wauters schrijven dat hij zijn school mag open houden in tegenstelling tot het verbod van 4 oktober 1884.³⁵ En er kwam ook tegenspel van (een deel van) de bevolking. In de gemeenteraad van 26 november 1884 werd een lijst overhandigd van de huisvaders die het behoud van de gemeenteschool vragen.³⁶ In ieder geval waren er op 20 december 1884 drie leerlingen aanwezig in de gemeenteschool. Op 28 februari 1885 laat de gemeente aan de gouverneur weten dat 4 jongens de gemeenteschool bezoeken; in de vrije (katholieke) zijn er 75 jongens en 45 meisjes aanwezig.³⁷

Bij besluit van de gemeenteraad van 11 november 1885 werd de gemeenteschool afgeschaft. Désiré Wauters ontvangt de dag nadien een brief waarin hem werd meegedeeld dat op datum van ontvangst van de brief de school gesloten is. Hij moet een andere woning zoeken en het schoolhuis ter beschikking stellen van het gemeentebestuur. Hij zal wel verder een wachtgeld ontvangen.³⁸

³³ SAD, Meigem, briefwisseling 1883-1892, brief nr. 72.

³⁴ SAD, Meigem, briefwisseling 1883-1892, brief nr. 268.

³⁵ SAD, Meigem, briefwisseling 1883-1892, brief nr. 286.

³⁶ In de Stadsarchief van Deinze zijn de besluiten van de Meigemse gemeenteraad van die tijd zoek geraakt. We konden dus geen enkel besluit raadplegen en waren genoodzaakt onze informatie te putten uit de uitgaande briefwisseling van de gemeente Meigem.

³⁷ SAD, Meigem, briefwisseling 1883-1892, brief nr. 245.

³⁸ SAD, Meigem, briefwisseling 1883-1892, brief nr. 232.

Op 17 februari 1886 verhuist Désiré Wauters naar Nevele samen met zijn moeder Rosalie Baudonck en de broer van zijn moeder Jan Baptiste Baudonck.³⁹ Ze wonen er in de Kortemunt nr. 12⁴⁰, op loopafstand van het schoolhuis in de Tieltstraat waar zijn boezemvriend Bernard Pattyn woonde.

Op 5 januari 1887 krijgt hij nog het aanbod om in Vinkt een vervanging te doen. Hierop is hij niet ingegaan. In Nevele legt hij zich toe op zijn passie: de muziek.

De twee muziekmaatschappijen van Nevele

Aan de vooravond van de schoolstrijd 1879-1884 kende Nevele twee muziekmaatschappijen. De oudste maatschappij genoemd 'Harmoniegenootschap van Sinte Cecilia' werd in 1806 opgericht⁴¹. Tot 1862, het jaar van zijn overlijden, was Dubois d'Oultremont, baron van Nevele, wonende op het kasteel van Ooidonk, voorzitter van deze muziekmaatschappij. In 1862 volgde de Nevelse notaris Bernard Dierick hem op als voorzitter. Het feit dat Dierick in 1858 niet meer tot schepen herbenoemd werd, leidde tot moeilijkheden tussen de muziekmaatschappij onder zijn voorzitterschap en het gemeentebestuur van Nevele.

In oktober 1867 stichtte burgemeester Mulle de Terschueren op eigen kosten een nieuwe maatschappij 'De Fanfaren Maatschappij Ste Cecilia-Mulle de Terschueren' met als kenspreuk 'Voor 't algemeen nut'. Twee Nevelse maatschappijen dragen nu naam 'Ste Cecilia': die van burgemeester Mulle de Terschueren en die van notaris Dierick.

Uit een brief van 1874⁴² vernemen dat de 'Harmoniemaatschappij' haar

³⁹ SAD, Meigem, bevolkingsregister van 1880-1890, p. 200.

⁴⁰ Gemeentearchief Nevele (verder: GAN), bevolkingsregister van 1880-1890, p. 32.

⁴¹ J. Van de Castele, Het burgemeesterschap van Léonce Mulle de Terschueren: zoals het was en zoals Buysse het zag, in *Het Land van Nevele*, jg. 6 (1975), afl. 2, p. 40.

⁴² GAN, Correspondentieboeken van Nevele 1871-1881, brief nr. 12 van 22 januari 1874.

zetel had in herberg Lusthof⁴³ langs het kanaal, nr. 1c en de 'Fanfare Maatschappij' had haar zetel in herberg Ste Cecilia⁴⁴ in de Kernemelkstraat nr. 9.

De oudste muziekmaatschappij komt in het vaarwater van de oppositie en zal met de schoolstrijd opteren voor de officiële school; die muziekmaatschappij werd aangezien als liberaal gezind en veranderde haar naam in "Voorwaarts".⁴⁵

Wanneer juist die naamsverandering inging, is moeilijk te achterhalen maar waarschijnlijk is dit gebeurd in 1879-1880 onder invloed van de liberaal Braet die in januari 1879 burgemeester van Nevele werd, en van Désiré Wauters en zijn ambtsgeenoot Bernard Pattyn uit Nevele. Beide onderwijzers hadden in 1879 tegen de wil van de kerkelijke overheid in, gekozen voor het gemeentelijk onderwijs, dat door de kerk bestempeld werd als geuzenonderwijs. Waarschijnlijk ook als reactie tegen de manier waarop ze als onderwijzers met een goede (katholieke!) faam bij de bevolking door de plaatselijke geestelijkheid als bedervers van 'de ziel van het kind' werden afgeschilderd, traden Pattyn en Wauters samen met o.m. onderwijzers van Bachte-Maria-Lerne, Sint-Martens-Lerne, Vinkt, Zeveren, Hansbeke, Landegem en Poesele in 1880 toe tot het liberale Willemsfonds.⁴⁶

Op 20 december 1880 getuigde Pattyn⁴⁷ voor de 'Commissie van Schoolonderzoek' in Nevele dat bij zijn benoeming tot hoofdonderwijzer

⁴³ Zie ook: A. Janssens, Van herbergen, herbergiers en tappers in Nevele (2), in *Het Land van Nevele*, jg. 23 (1992), afl. 3, p. 202: In 1866 baatte Louis Coddens de herberg Lusthof uit, gelegen langs de Vaart Links.

⁴⁴ Zie ook: A. Janssens, Van herbergen, herbergiers en tappers in Nevele (2), in *Het Land van Nevele*, jg. 23 (1992), afl. 3, p. 218: deze herberg was gelegen tussen de Markt en de Poekebeek.

⁴⁵ In zijn artikel 'De strijdbare Van Roy's uit Nevele' (in *Het Land van Nevele*, jg. 15 (1984), afl. 3, p. 111) schrijft J. Van de Castele dat de maatschappij 'Voorwaarts' reeds in 1886 werd opgeheven, maar dat klopt niet want in 1887 nam die fanfare nog deel aan een festival in Ledeborg.

⁴⁶ P. Huys, Willemsfondsleden in de streek van Deinze (late 19^e eeuw), in *Contactblad KKGK*, jg. 29 (2009), afl. 3, p. 3860.

⁴⁷ P. Huys, De parlementaire scholenenquête van 1880 betreffende het kanton Nevele met het proces-verbaal van de getuigenissen over het eerste jaar van de schoolstrijd, in *Het Land van Nevele*, jg. 40 (2009), afl. 2, p. 83.

van de gemeenteschool in Nevele op 10 december 1879⁴⁸ - de schoolstrijd was toen in volle gang - er sprake van was om een serenade voor hem te geven door de 'Harmoniemaatschappij' (dus de maatschappij Dierick waarvan Pattyn lid was), maar de deken wilde dit beletten. Pattyn werd bij Dierick, de voorzitter van de maatschappij, ontboden en verklaarde tegenover hem dat hij er prijs op stelde om die serenade te krijgen juist omdat de deken⁴⁹ er politiek in zag. Het is goed mogelijk dat dit incident de aanleiding is geweest voor Pattyn om de 'Harmoniemaatschappij' met instemming van Dierick in liberaal vaarwater te leiden en om te dopen tot 'Fanfaren Maatschappij *Voorwaarts*'. Hij kreeg hierbij zeker de steun van Désiré Wauters want in zijn lijkrede voor Wauters noemt Pattyn hem 'medestichter van de Fanfarenmaatschappij *Voorwaarts*'.⁵⁰ Op het muziekfestival van 11 september 1881 in Gent was Wauters zeker al de bestuurder van de 'Harmoniemaatschappij St. Cecilia'.⁵¹ De naamsverandering in 'Fanfaren Maatschappij *Voorwaarts*' moet dus na deze datum plaats gegrepen hebben. Ook op de festivals van 1887 in Deinze en Ledeberg was Wauters dirigent van de 'Fanfaren Maatschappij *Voorwaarts*'.

Tijdens de begrafenisplechtigheid van Désiré Wauters op 24 december 1888 speelden de muziekmaatschappijen 'Voorwaarts' van Nevele en 'St.Cecilia' van Aalter de treurmarchen.

Na het overlijden van Désiré Wauters en nadat de schoolstrijd enigszins geluwd was, werd dan de naam 'Voorwaarts' van de fanfare waarschijnlijk weer gewijzigd in de vroegere naam 'Ste Cecilia' maar de fanfare zelf bleef bestaan. Op het festival in Deinze van 4 april 1895 waren de Nevelse harmonie 'Ste Cecilia' met als voorzitter notaris E. Dierick en de fanfare 'Ste Cecilia' met als voorzitter A. Minne aanwezig. Ook nog op 2 augustus 1896

⁴⁸ In hun boek *De Geschiedenis van het gemeentelijk onderwijs te Nevele* (Nevele, 1986, p. 13) dateren P. De Stoop en W. Van Parys deze benoeming verkeerdelijk op 30 maart 1880.

⁴⁹ Livinus De Groote (*Wondelgem 28.06.1830-†Lokeren 04.01.1907) was van 29 september 1879 tot 26 november 1885 deken van Nevele (M. Van den Heuvel, A. Janssens, *De dekenij Nevele. Een historische schets*, Aartrijke, 1994, p. 27).

⁵⁰ *Lijkreden uitgesproken bij het graf van Mr. Désiré Wauters*, Deinze, 1889.

⁵¹ Ons lid Walter De Smet is van oordeel dat 'harmoniemaatschappij' een drukfout is en dat het toen al een fanfare was.

namen de beide Nevelse muziekmaatschappijen de Harmonie en de Fanfare deel aan het festival te Drongen.

*De gemeenteschool van Nevele in 1983.
(Foto: Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed
'Copyright Vlaamse Gemeenschap')*

Overlijden en begrafenisplechtigheid van Désiré Wauters

Désiré Wauters overleed in zijn woning in de Kortemunt nr. 12⁵² in Nevele op 22 december 1888 om twee uur 's nachts. Zijn overlijden werd de volgende morgen op het gemeentehuis van Nevele aangegeven door zijn oom Jean Baptiste Baudonck (81 jaar) en zijn buurman August Campe (47 jaar). In de overlijdensakte staat vermeld “in beschikbaarheid gestelde hoofdonderwijzer van Meygem”⁵³.

Met het 'Verslag der begraafing'⁵⁴ in de hand kunnen we het verloop van de begrafenisplechtigheid nauwkeurig volgen. De begrafenis was voorzien de dag voor kerstmis op maandag 24 december 1888 om 15 uur in Nevele. Het regende die dag maar toch was het volk van heinde en verre toegestroomd. Ook de collega's-onderwijzers uit de naburig gemeenten waren aanwezig. Zeker de onderwijzers uit de officiële scholen kwamen hun vriend uitgeleide doen, zoals Gommaar Vandeputte (Deinze), schoolopziener L. Eeckhout (Deinze), Charles Dossche (Astene), Edmond Bruyneel (Bachte-Maria-Lerne), Vital De Vos (Sint-Martens-Lerne), Ignatius Verbrugge (Vinkt), Camiel De Decker (Zeveren), H. De Staercke (Hansbeke), E. Van Ooteghem (Landegem) en Constant Merchier⁵⁵ (Poesele).⁵⁶ Enkel zijn goede vriend Bernard Pattyn was om drie uur niet aanwezig want hij kreeg van het Nevelse gemeentebestuur geen toestemming om een uur vroeger de lessen te schorsen om naar de begrafenis te kunnen gaan.

Om drie uur kwamen kruis, vanen en de pastoor met zijn zangers en bleven aan de brug wachten. Het wachten duurde zo lang dat allen begonnen nat te worden en in een huis gingen schuilen. De kerkbaljuw ging naar het sterfhuis Kortemunt nr. 12 en gebruikte grove woorden. Eén van de aanwezigen, August De Smet, antwoordde: “We zullen komen als het ons

⁵² GAN, Nevele, Nevele, bevolkingsregister van 1880-1890, p. 32.

⁵³ GAN, Nevele, overlijdensregister van 1888, akte van 23 december 1888.

⁵⁴ Dit verslag werd opgenomen in *Lijkreden uitgesproken bij het graf van Mr. Désiré Wauters*, Deinze, 1889.

⁵⁵ Zie over C. Merchier: A. Bollaert, *Het volksonderwijs te Poesele (1618-1988)*, in *Het Land van Nevele*, jg. 42 (2011), afl. 2, p. 38-39.

⁵⁶ P. Huys, *Willemfondsleden in de streek van Deinze (late 19e eeuw)*, in *Contactblad KGK Deinze*, jg. 29 (2009), afl. 3, p. 3859-3862.

belieft en verveelt het u te wachten, trek er maar van door, wij zullen er hem wel in krijgen.” Deze August De Smet (*Nevele 23.06.1851-†Nevele 18.05.1900) was koopman in konijnen en konijnenvellen. In 1898 richtte hij een haarpluizerij op. In november 1895 was hij kandidaat bij de gemeenteraadsverkiezingen en op een verkiezingspamflet stelde hij zichzelf voor als *werkerskandidaat*. Hij stierf op 49-jarige leeftijd en werd begraven te Nevele op zondag 20 mei 1900 om drie uur in de namiddag.⁵⁷ Vermoedelijk was ook hij spelend lid van de Nevelse Fanfare maatschappij 'Voorwaarts'⁵⁸.

August De Smet (1851-1900).

⁵⁷ A. Janssens, *Industrieel erfgoed (VII): de haarpluizerij De Smet te Nevele*, in *Het Land van Nevele*, jg. 17 (1986), afl. 4, p. 268-298.

⁵⁸ Mededeling van Walter De Smet, achterkleinzoon van August.

De kerkbaljuw en de kerkbedienden trokken terug naar de kerk. In het sterfhuis had men opzettelijk getalmd om zo tijd te winnen en Pattyn de mogelijkheid te bieden op de begrafenis aanwezig te zijn.

Om halfvier zette de stoet zich in beweging. De geestelijkheid die dacht dat het een zuiver burgerlijke begrafenis was, kwam terug uit de kerk en ging het lijk tegemoet. In vijf minuten was alles gezongen.

De twee muziekverenigingen speelden ondertussen treurmarchen tot de klas was geëindigd.

Pattyn kwam tegen vier uur op het kerkhof maar had de rouwstoet niet kunnen volgen.

Bij het graf werden vier lijkreden uitgesproken en vier kransen neergelegd. De 12-jarige Emma Dauwels sprak in naam van de Gentse en Ledebergse vrienden. Wauters had blijkbaar goede contacten met de gemeente Ledeberg, zo nam zijn muziekmaatschappij in 1887 deel aan een festival in die gemeente.

Emiel De Smet uit Deinze sprak in naam van de Deinse liberale vrienden. Hij was in liberale kringen zeker geen onbekende, hoewel hij niet voorkomt op de lijst van de Willemsfondsleden in Deinze. Op 18 maart 1886 overleed in Gent Fredrik De Pestel, de onderwijzer uit Sint-Martens-Lerne van wie de school werd gesloten en die in 'beschikbaarheid van dienst' werd gesteld en naar Gent moest verhuizen. Op zijn begrafenis op 20 maart 1886 sprak o.m. deze Emiel De Smet uit Deinze een lijkrede uit.⁵⁹ Emiel De Smet woonde op de Markt te Deinze en was er in 1890 hotelhouder.⁶⁰

Cyriel Buysse sprak in naam van 'Le Caveau', een tweetalige literaire sociëteit die geen enkel ander spoor naliet dan de grafrede die Buysse uitsprak voor zijn jonge vriend Désiré Wauters.⁶¹

Bernard Pattyn sprak als boezemvriend en in naam van zijn ambtsgenoten en van de muziekmaatschappij 'Voorwaarts'. Nog voor hij zijn eigenlijke

⁵⁹ J. Luyssaert, Frederik De Pestel (Nevele 1824-Gent 1886) 'Martelaar' van het officieel onderwijs, in *Het Land van Nevele*, jg. 36 (2005), afl. 4, p. 371-375.

⁶⁰ A. Heyerick, Inwoners van de markt te Deinze, in *VVF-Deinze*, Deinze, 1997.

⁶¹ J. Van Parys, *Het leven, niets dan het leven. Cyriel Buysse & zijn tijd*, Antwerpen/Amsterdam, 2007, p. 106.

grafrede hield, laakte hij het gemeentebestuur van Nevele dat hem de toestemming had geweigerd om tijdig op de begrafenis aanwezig te zijn. Hoewel het in Nevele de gewoonte was om daags voor een hoogdag (in dit geval kerstmis) de lessen om drie uur te stoppen, moest Pattyn tot vier uur in de school blijven.

In zijn lijkrede schetste hij het korte, tragische leven van Désiré Wauters.

Een monument voor Désiré Wauters⁶²

Bij de begrafenis van Désiré Wauters besloten zijn liberale vrienden om voor hem een grafmonument op te richten. Onder impuls van Barend Pattyn werd een commissie in het leven geroepen om hiervoor de nodige fondsen te verzamelen. De commissie vroeg in een brief van 17 januari 1889, geschreven door B. Pattyn, aan de gemeente toelating tot het plaatsen van die grafzuil. Het was de bedoeling een arduinen monument op te richten niet op het eigenlijke graf van Wauters maar op een andere plaats op het kerkhof.

Pas op 7 februari 1889 werd die vraag besproken op het schepencollege⁶³ en op 13 februari kwam een nietszeggend antwoord. Nog diezelfde 13de februari schreef Pattyn namens het bestuur van 'Voorwaarts' en van de familie Wauters opnieuw een brief naar het schepencollege waaruit we de belangrijkste passage aanhalen:

“Weest dus zoo goed, mijnheeren, ons deze machtiging te verleen en ons aan te duiden waar wij dit stuk mogen plaatsen, op het graf, ofwel op twee passen daarnevens, tegen den kerkmuur.

Het gedenkteeken zal slechts de gewone afmetingen hebben van soortgelijke stukken, en desnoods zullen wij ons gedragen naar de afmetingen, die het u believeu zou ons maximum aan te duiden”.

Op deze brief kwam nooit een antwoord en daarom besloten de leden van de commissie om met het ingezamelde geld de lijkreden uit te geven. Ze verschenen te Deinze en werden in 1889 gedrukt door *Snelpersdrukkerij Van Coppenholle, gebroeders*. Dankzij deze brochure zijn we nauwkeurig

⁶² A. Bollaert, Het Nevels monument dat er nooit kwam, in *Mensen van Toen*, jg. 7 (1997), afl. 4, p. 85-87.

⁶³ GAN, verslagen van het schepencollege van Nevele, verslag van 7 februari 1889.

geïnformeerd over het trieste levensverhaal van Désiré Wauters en de schoolstrijd in Meigem.

De schoolstrijd in Meigem en in Buysse's *Een onbekende martelaar* en in *Meester Gevers*

In haar inleiding bij deel vijf van *Cyriel Buysse Verzameld Werk* schrijft A.M. Musschoot over de novelle *Meester Gevers* o.m. het volgende: "Het portret dat Buysse schetst (in *Meester Gevers*) gaat terug op een figuur en op toestanden die reëel hebben bestaan maar in tegenstelling met de uitbeelding van de schoolstrijd door zijn tante Virginie Loveling, die haar roman *Sophie* (1885) direct onder de indruk van het gebeurde geconcipieerd en geredigeerd heeft, ligt de 'herinnering' betrekkelijk ver in het verleden terug, wat overigens ook ruimte schept voor het vervormde aandeel van de verbeelding"⁶⁴.

In 1974, het jaar waarin *Meester Gevers* opnieuw werd uitgegeven, was die andere novelle van Buysse over de schoolstrijd *Een onbekende martelaar*⁶⁵, nog niet teruggevonden.

In zijn inleiding bij *Een onbekende martelaar* is A. van Elslander van mening dat dit verhaal kan worden beschouwd als "een wellicht onbeholpen voorstudie" voor *Meester Gevers* en dat we net als in deze laatste novelle in *Een onbekende martelaar* "de verhouding realiteit-fictie slechts kunnen gissen"⁶⁶.

Hierna zoeken we het "vervormde aandeel van de verbeelding" in *Een onbekende martelaar* en in *Meester Gevers* en toetsen die feiten aan het leven van de Meigemse onderwijzer Désiré Wauters, die in beide novellen model heeft gestaan.

⁶⁴ A. M. Musschoot in haar Inleiding in *Cyriel Buysse Verzameld Werk*, deel 5, Brussel, 1974, p. XIV (VW5)

⁶⁵ Cyriel Buysse, *Een onbekende martelaar* (Eene herinnering uit den schoolstrijd van 1879), in *Mededelingen van het Cyriel Buysse Genootschap*, jg. III (1987), p. 49-64. (MCBG III)

⁶⁶ A. van Elslander in *Cyriel Buysse, Een onbekende martelaar* (Eene herinnering uit den schoolstrijd van 1879, in *Mededelingen van het Cyriel Buysse Genootschap*, jg. III (1987), p. 47.

De figuur van Van Hoof in ‘Een onbekende martelaar’ en ‘Meester Gevers’ versus Désiré Wauters

Van Hoof:

“Van Hoof - Van Hoofje - zoals hem zijn medeburger<s> noemden-bekleedde daar reeds meer dan veertig jaren, het ambt van onderwijzer. Het was een klein, nog al dik mannetje, van acht en zestig jaren (...) hij stond bekend als zeer godvruchtig. Zijne vrouw was eene boerendochter. Nooit hadden zij kinderen gehad.” (MCBG III, 49)

Meester Gevers:

“Meester Gevers was de onderwijzer van het dorpje. Hij was, toen ik hem leerde kennen, een man van omstreeks vijftienveertig.” (VW5, 3)

“Hij woonde met zijn oude vader en zijn jongere zuster in het schoolhuis, naast het schoollokaal: twee banaal-lelijke roodbakstenen gebouwen, met kleine sombere boograampjes.” (VW5, 4)

Toen Buysse Wauters leerde kennen, was die omtrent 29 jaar en woonde hij samen met zijn oude moeder en haar broer in het schoolhuis in Meigem en dus niet met *“zijn oude vader en zijn jongere zuster.”* Waar Buysse Wauters leerde kennen, is niet zo duidelijk, misschien in Le Caveau⁶⁷.

Het schoolhuis werd gebouwd in 1861 en had oorspronkelijk één bouwlaag. In vergelijking met het schoolhuis in Nevele zag het er zeer eenvoudig uit: gebouwd in rode baksteen, een deur in het midden met links en rechts één venster en boven de deur een dakkapel. In 1920, na de vernielingen van de Eerste Wereldoorlog, werd het huis verhoogd met een bovenverdieping.⁶⁸

⁶⁷ J. Van Parys, *Het leven, niets dan het leven. Cyriel Buysse & zijn tijd*, Antwerpen/Amsterdam, 2007, p. 106.

⁶⁸ C. Bogaert, K. Lanclus, *Bouwen door de eeuwen heen, deel 12 n 3, kantons Deinze-Nazareth*, Turnhout, 1991, p. 111-112.

Meester Speliers versus Bernard Pattyn

Meester Gevers:

“De enige buitenhuse vermaken van meester Gevers waren de twee wekelijkse kaartavondjes met enkele voorname ingezetenen van de gemeente in Den Dobbelen Arend, en af en toe een namiddagbezoek bij meester Speliers, de onderwijzer uit ‘t naburige dorp.” (VW5, 9)

Deze *“onderwijzer uit ‘t naburige dorp”* is Bernard Pattyn, geboren te Mariakerke op 20 april 1851⁶⁹ en op 30 maart 1880 schoolhoofd benoemd van de gemeentelijke jongensschool in Nevele⁷⁰, waar hij het schoolhuis bewoonde in de Tielstraat nr. 19.

Het dorp van Speliers

Meester Gevers:

“t Was er een groter, ruimer, mooier, vrijer dorp, bijna een kleine stad, met spoor en telegraaf, en ook het schoollokaal was een gebouw van degelijkheid en van pretentie zelfs, met versierde gevel en quasi-gotische boogramen, die dadelijk een opvallende indruk maakten.” (VW5, 10)

Nevele was in 1879 een kleine stad - er was zelfs een *stadhuis* - en sedert 1 mei 1876 was er een post- en telegraafkantoor⁷¹ maar een spoorverbinding was er niet en is er nooit gekomen. Pas op 28 januari 1911 werd de tramlijn Gent-Nevele in bedrijf genomen⁷².

De school was een bakstenen gebouw met zeven traveeën en twee bouwlagen onder zadeldak en dateert vermoedelijk van ca. 1863. Het was een indrukwekkend gebouw met boogvormige vensters.⁷³

⁶⁹ R. Pattyn, De familie Pattyn uit het Land van Nevele, in *Mensen van toen*, jg. 6 (1996), afl. 1, p. 2-11.

⁷⁰ P. De Stoop, W. Van Parys, *Bijdrage tot de geschiedenis van het gemeentelijk onderwijs Nevele*, Nevele, 1986, p. 13.

⁷¹ GAN, Nevele, correspondentie 1871-1881, brief nr. 36 van 9 maart 1876.

⁷² A. Bollaert, E. De Keukeleire, De buurtspoorweg en de tram In Het Land van Nevele, in *Het Land van Nevele*, jg. 42 (2011), afl. 4, p. 10.

⁷³ K. Lanclus, *Bouwen door de eeuwen heen, deel 12n 1, kanton Nevele*, Turnhout, 1989, p. 187-188.

*Het klooster van Meigem in 1990.
(Foto: Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed
'Copyright Vlaamse Gemeenschap')*

De kinderen van Speliers versus Pattyn

Meester Gevers:

“Richard en Leocadie, de twee bleke wurmen van kinderen, kwamen slap over de trap naar beneden, het meisje met haar viool onder de arm, om samen hun dagelijkse les in te studeren. Richard, die zeventien was, nam ook zangles (...).” (VW5, 16)

Bernard Pattyn was getrouwd met de Nevelse Marie Julie Kneuvelds. Tijdens de schoolstrijd hadden zij nog twee kinderen in leven Hamilcar Gabriël (°1880) en Bérénice Mathilde Marie (°1882), dus respectievelijk een en twee jaar oud.⁷⁴

De nieuwe schoolwet en de rol van de pastoor in Meigem

Van Hoof:

“De Juliwet was gestemd en als één man trok de geestelijkheid, als afgevaardigde der gansche klerikale partij, te velde om overal, met het vrij onderwijs, de officiële scholen des lands te bestrijden en te verdelgen. Een der eersten ontving Van Hoofje het bezoek van zijnen pastoor.” (MCBG III, 50)

“Toen zette hij (de pastoor) zich neêr en herhaalde nog eens de reden zijns bezoeks: de noodzakelijkheid voor Van Hoof, onmiddellijk zijn ontslag van officiële onderwijzer in te zenden.” (MCBG III, 51)

Meester Gevers:

“Op een ochtend kwam meneer pastoor bij hem en zei: (...) Zue als ge weet komt onz’ huele partije in opstand tegen de schandwet; we goan overal nieuwe scholen beiwen, vrije scholen, scholen mee God, uek op dees gemiente, en ‘k kom ou vroagen of da w’op ou meuge rekenen?” (VW5, 13) Pierre Edouard Van Humbeeck (1829-1890), liberaal politicus en minister, lag aan de basis van de tweede organieke wet op het lager onderwijs, goedgekeurd op 1 juli 1879.

Pastoor Jan Baptiste Verhellen (°1850)⁷⁵ probeert de enige onderwijzer van Meigem Désiré Wauters te overhalen *“om d’officiële schole, de slechte schole, de schole zonder God te verloaten’ en naar zijn ‘schole mee God over te komen”*.

⁷⁴ R. Pattyn, De familie Pattyn uit het Land van Nevele, in *Mensen van toen*, jg. 6 (1996), afl. 1, p. 2-11.

⁷⁵ Verhellen woonde samen met de oude pastoor Serafin Eeuwaert (°1801-†1882) in de pastorie van Meigem (SAD, bevolkingsregister van Meigem van 1880-1890, p. 2). Gezien de hoge leeftijd van Eeuwaert tijdens de schoolstrijd mogen we aannemen dat met ‘deze, een soort van reus in geestelijke kleeren’ (MCBG III, 50) ‘die groot en fors was van gestalte’ (VW5, 13) niet de stokoude Eeuwaert was bedoeld, wel de jonge Verhellen.

Van Hoof en meester Gevers blijven in de gemeenteschool, zoals ook Désiré Wauters

Van Hoof:

“Wij zullen voorloopig blijven waar wij zijn en indien wij ondervinden dat men mij aan kinderen slechte of onzedelijke dingen wil doen leeren, onmiddellijk van het staatsonderwijs aftreden.” (MCBG III, 53)

“(…) dit zweer ik (=de pastoor) u, na de vacantiën zal er geen enkel leerling naar uwe geuzenschool meer komen.” (MCBG III, 54)

Meester Gevers:

“k Blijve! ‘k Blijf aan de gemienteschole, zuchtte hij toonloos.” (VW5, 21)

Désiré Wauters blijft in dienst als hoofdonderwijzer van de gemeenteschool en ziet zijn leerlingenaantal gestaag dalen tot hij uiteindelijk in oktober 1879 geen enkele leerling meer heeft terwijl 135 leerlingen zijn ingeschreven in de pas opgerichte katholieke school.

De nieuwe katholieke school

Van Hoof:

“Die nieuwe school, welke zij met reuzenschreden zagen opbouwen, dat prachtig huis er nevens (...) alles beweest hun, dat het iets ernstigs gold, dat er, evenwel als in de andere school, een goed bestaan vast was.” (MCBG III, 57)

Op 14 augustus 1879 had pastoor Eeuwaert⁷⁶ van Meigem samen met zijn zuster een perceel grond gekocht om er *“eene christelijke school vrije school op te bouwen, alsook een huis voor den meester”*. De bouwwerken waren eind september 1879 klaar en de katholieke school werd geopend in de eerste helft van oktober 1879.⁷⁷

⁷⁶ Serafin Feliciaan Martinus Eeuwaert (°1801-†1882) woonde samen met zijn zuster Marie Theresia (°1814-†1882) en pastoor Jan Baptiste Verhellen (°1850) in de pastorie in Meigem (SAD, bevolkingsregister van Meigem van 1880-1890, p. 2).

⁷⁷ P. Huys, De schoolstrijd 1879: de katholieke schoolbeweging in de dorpen rond Deinze, in *Contactblad van de KGK Deinze en de Leiestreek*, jg. 25 (2005), nr. 3, p. 3334.

Pesterijen, kleine vervolgingen en baldadigheden

Van Hoof:

“De kleinere vervolgingen (...) werden van kant gelaten om voor echt baldadige, bijna crimineele aanslagen de plaats te ruimen. Thans werden des nachts met kasseien of kareelsteenen, hunne (van Van Hoof) vensters aan stukken gegoooid (...)” (MCBG III, 58-59) (...) *“Eetwaren, huisbehoefte weigerde men hun thans overal, in alle winkels.”* (MCBG III, 59)

Meester Gevers:

“(...) ’t duurde niet lang of de zuster ondervond allerhande moeilijkheden om in de winkeltjes van ’t dorp de nodige levenswaren te bekomen. (...) Men wilde hen uithongeren (...)” (VW5, 28)

“Die nacht, voor ’t eerst sinds hij was in de ban van ’t ganse dorp geslagen, werd de meester in zijn woning gemolesteerd.” (VW5, 43)

“Eensklaps midden in het gebrul, hoorde hij een ruit aan scherven vliegen. (...) Maar plots daarop vlogen de ruiten van zijn eigen slaapvertrek aan stukken en een steen sloeg in zijn bed (...)” (VW5, 44)

Op 3 februari 1880 schreef Virginie Loveling in *La Flandre Libérale* een artikel waarin zij enkele pesterijen tegenover de gemeenteonderwijzer aanklaagt in de kleine gemeente M. In haar artikel bevestigt Loveling dat onder druk van de jonge onderpastoor J. B. Verhellen (°Ronse 1850)⁷⁸ de gemeenteonderwijzer werd beschouwd als een paria en dat hem melk, brood, zout enz. in de dorpswinkels werden geweigerd⁷⁹.

In de kranten en in de gemeentelijke archieven van die tijd vinden we geen enkel bewijs dat het huis van Désiré Wauters werd aangevallen. Wel werd er op 28 september 1879 een PV opgesteld wegens de schending van de katholieke school.⁸⁰

⁷⁸ SAD, Meigem, bevolkingsregister van 1880-1890, p. 2.

⁷⁹ “(...) le jeune coadjuteur (...) - le vieux curé étant tombé en enfance – un zélé fantatique (...) l’instituteur communal doit être considéré par tous comme un paria; qu’on est tenu de lui refuser le lait, le pain, le sel etc., et qu’on doit le fuir comme un pestiféré” (*La Flandre Libérale*, 3 februari 1880).

⁸⁰ SAD, Meigem, briefwisseling, brief van 28 september 1879.

Liberale onderwijzers?

Van Hoof:

“Van Hoof was dus een liberaal, een bedekte geus, die veertig jaren maar eene gelegenheid om zijne denkwijze te uiten afgewacht had.” (MCBG III, 54)

“In gansch het kanton en zelfs tot in Gent maakte deze onverwachte gebeurtenis een echten oproer en lieten de liberalen zich de handelwijze van Van Hoofje op 't dweepzuchtig Egelae⁸¹ als voorbeeld van vrijzinnigheid en heldenmoed voorstaan.” (MCBG III, 54 en 55)

In Meigem was Désiré Wauters lid van het liberale Willemsfonds en ook zijn collega Bernard Pattyn uit Nevele was lid van 1880 tot 1886 en in 1891⁸².

Grievendonderzoek

Gevers:

“Intussen waren op de dorpen de grievencomités aan 't werk geraakt.” (VW5, 39)

“Op een ochtend waren ze daar (...) in de grote zaal van het gemeentehuis.” (VW5, 40)

In 1880 werd door de kamer van volksvertegenwoordigers een parlementaire commissie aangesteld die als opdracht kreeg een *“onderzoek te doen over den zedelijken en stoffelijken toestand van het lager onderwijs in België, over de uitslagen der wet van 1n juli 1879 en over de middelen, gebruikt om de uitvoering dier wet te belemmeren”*.⁸³ In de kantonhoofdplaats Nevele zetelde de commissie op 20 december 1880 in het vredegerecht dat was ondergebracht in het *stadhuis*. In *Meester Gevers*

⁸¹ *Egelae* is helemaal geen fantasienaam (MCBG III, 45) van Buysse maar de naam van een wijk in Nevele die in de volksmond Egelare wordt/werd genoemd en in de oudste attestaties *Legelare* heet (zie J. Luyssaert, *Meetjeslandse toponiemen tot 1600*. Nevele, Sint-Denijs-Westrem/Poesele, 2011, p. 21 en 190-191).

⁸² P. Huys, Willemsfondsleden in de streek van Deinze (late 19^e eeuw), in *Contactblad van de KGK Deinze en de Leiestreek*, jg. 29 (2009), nr. 3, p. 3859-3862.

⁸³ P. Huys, De parlementaire schoolenquête van 1880 betreffende het kanton Nevele met het proces-verbaal van de getuigenissen over het eerste jaar van de schoolstrijd, in *Het Land van Nevele*, jg. 40 (2009), afl. 2, p. 70-108.

laat Buysse de voorzitter van de commissie een soort van verhakeld Nederlands spreken (VW5 40-42), waaruit moet blijken dat hij een Franstalige was. In werkelijkheid bestond de commissie uit de Kamerleden E. Willequet, A. Lippens en G. Washer⁸⁴, van wie we mogen aannemen dat ze zeker in 1880 Nederlandsonkundig waren.

In de hoorzitting van het kanton Nevele werden 23 getuigen gehoord, allen uit Nevele⁸⁵. Uit de andere dorpen binnen het kanton Nevele, zoals Meigem werd geen enkele getuige opgeroepen, terwijl toch de schoolstrijd ook in die gemeente bijzonder bitsig verliep. Bernard Pattyn, haalt in zijn getuigenis enkel voorbeelden aan uit Nevele zelf, hoewel hij zeer goed de toestand in Meigem moet gekend hebben door zijn vriendschappelijke contacten met Désiré Wauters.

De nieuwe onderwijzer van de katholieke school

Van Hoof:

“(…) en al had men voor de aanstaande nieuwe katholieke school reeds eenen meester Van Dommele, den zoon des kosters in ’t oog; deze, niet gediplomeerd, kon maar als eene slechte aanwinst beschouwd worden, en zou wel beter, onder het bestuur van Van Hoof, het ambt van hulponderwijzer vervullen.” (MCBG III, 55-56)

De katholieke onderwijzer Ivo Octaaf Van Wassenhove was niet gediplomeerd toen hij in dienst trad; pas op 13 september 1886 behaalde hij het vereiste diploma⁸⁶.

Dood en begrafenis van Désiré Wauters

Van Hoof:

“De liberale muziek van Axpoele, de kantonale liberale kring van Lauwegem; de gedeeltelijk liberale schuttersgilde van Raevel, al wat in de omstreken openlijk den naam liberaal of vrijzinnig dorst dragen was vertegenwoordigd.” (MCBG III, 61-62)

⁸⁴ P. Huys, De parlementaire schoolenquête van 1880 betreffende het kanton Nevele met het proces-verbaal van de getuigenissen over het eerste jaar van de schoolstrijd, in *Het Land van Nevele*, jg. 40 (2009), afl. 2, p. 75.

⁸⁵ Getuige Jan-Frans Vander Cruyssen, kantonnaal inspecteur, was Nevelaar van geboorte maar het gezin verhuisde voor 1880 naar Deinze.

⁸⁶ SAD, Meigem, briefwisseling 1883-1892, brief van 13 september 1886.

"(...) terwijl zich het gerucht verspreidde dat het hier eene burgerlijke teraardebestelling zou gelden. Maar om half vier begon de doodsklok weêr te luiden en kort daarna kwamen pastoor en koster (...) aan den ingang der straat. (...) De lijkstoet verliet het schoollokaal en trad hen tegemoet. (...) De pastoor en zijne bende hadden zich reeds omgekeerd en met kerkgezang en, klagende muziek (...) geraakte de lange, trage geleide (...) in de kerk. De plechtigheid was kort."(MCBG III, 62)

"Toen werden de lijkreden afgelezen. Drie waren er, zooveel als kronen." (MCBG III, 63)

Gevers:

"Zijn dood en zijn begrafenis herinner ik mij nog, of het gisteren was. Op een vroege junimorgen hoorden wij de droeve tijding. Het was (...) een grijze, kille, winderige morgen, in storend contrast met het zomerse jaargetijde. Een gure wind, die paste bij regen en sneeuw, woei en suisde over de hoge, grijsgroene, schommelende korenzee." (VW5, 49)

"Het is meneer Paré, die in 't Frans zijn officiële lijkrede afleest." (VW5, 52)

De begrafenisplechtigheid van Désiré Wauters op 24 december 1888 - en dus niet op een junimorgen - werd opgeluisterd door de muziekmaatschappijen *Voorwaarts* van Nevele en *St.-Cecilia* van Aalter.

Na een incident (zie hoger) zette de stoet zich om halfvier in beweging en het lijk werd afgehaald in het huis van Wauters en niet in het schoollokaal. De geestelijkheid die dacht dat het een zuiver burgerlijke begrafenis was, kwam terug uit de kerk en ging het lijk tegemoet. In vijf minuten was alles gezongen.

Er werden op het graf vier kronen neergelegd en vier lijkreden zonder uitzondering in het Nederlands gehouden. Eén van de vier redenen werd gehouden door Emiel De Smet in naam van de Deinse liberale vrienden en dus naar alle waarschijnlijkheid in naam van *'de kantonale liberale kring van Lauwegem'*⁸⁷. We hebben de naam van Désiré Wauters niet teruggevonden als lid van de Nevelse schuttersmaatschappij Sint-Sebastiaan, *'de gedeeltelijk liberale schuttersgilde van Raevels'*.

⁸⁷ Gewoonlijk bedoelt Buysse met Lauwegem de gemeente Landegem (W. Verkerken, *Het land van Buysse volgens Cyriel Buysse*, Gent, 1994, p. 35-36). Het is ons niet bekend dat er in Landegem een liberale kring gevestigd was.

Krantenverslag van 1879

In Cyriel Buysse, *Een onbekende martelaar (Eene herinnering uit den schoolstrijd van 1879)*, drukt Cyriel Buysse een krantenverslag uit 'een liberaal Gentsch dagblad':

"Eergisteren, veertienden September, om vier ure namiddag; greep te Egelaer de plechtige begraafing plaats van den aldaer overleden officiëelen , aan de wet getrouw gebleven onderwijzer, Mijnheer Honoré Van Hoof. Een indrukwekkende stoet, samengesteld uit nagenoeg al de Liberalen van 't omliggende, heeft het stoffelijk overblijfsel van den geachten en zoo diep betreurden, vrijzinnigen man, naar zijne uiterste rustplaats vergezeld.

Van Hoof was een dier onvermoeibare strijders van het liberaal kamp, die, evenals zooveel anderen, als slachtoffer zijner onwrikbare meening op het veld van eer gevallen is.

Eerbied en roem aan zijne nagedachtenis!

Hij en zijne gelijken, die bijna onbekende martelaars van het officieel onderwijs zijn de helden die wij later, als voorbeelden van vrijzinnige denkwijze, aan onze liberale kleinzonen ten toon zullen stellen!.....

O arm van Hoofje, erbarmelijke held van het liberaal geloof en wezenlijke onbekende en onbegrepen martelaar, gij ten minste en uwe vrouw, gij beide brave oude, onnoozele sukkelaars hadt buiten dien schrikkelijken, hardnekkigen strijd om het leven moeten gelaten worden!" (MCBG III, 64)

Dit verslag staat in fel contrast met het echte krantenverslag (zie hierna) van die begrafenis en dat verscheen niet 'in een liberaal Gentsch dagblad' van 1879. Aangezien we Van Hoof mogen identificeren met Désiré Wauters, kan het verslag pas na 24 december 1888, de dag van de begrafenis van Désiré Wauters, in een krant zijn opgenomen. Op 5 januari 1889 verscheen in het Vlaams-liberale weekblad *Het Volksbelang* onder de titel 'Slachtoffers' en ondertekend door een zekere *Zweep* een verslag van de begrafenis van Désiré Wauters, dat we hierna in de originele spelling afdrukken:

SLACHTOFFERS

In 't hartje van Vlaanderen, op de vaart tusschen Deinze en Eecloo, ligt het dorpken Meygem. Daar, evenals elders, heeft de schoolstrijd gewoed. De gemeenteonderwijzer Désiré Wauters, werd er gehaat en vervolgd door (...) dei blindelings gehoorzaamt aan de zwarte macht. In '84 werd de gemeenteschool gesloten, de onderwijzer weggejaagd en vervangen door den schoolmeester met God. De arme Wauters ging zich met zijne stokoude

moeder en zijn bejaarden oom in de kantonplaats Nevele vestigen.

Om zijn voorbeeldig gedrag en zijn uitmuntend talent, werd de jongen algemeen geacht en bemind en bestuurde hij sedert vier jaar de vrijzinnige muziekmaatschappij Voorwaarts. Evenals zijne ambtgenooten in beschikbaarheid, was Wauters gedurig het mikpunt der clericale dweepers, die hem allerlei moeilijkheden berokkenden. Zijn karig wachtgeld, ontoereikend om in de behoeften der zijnen te voorzien, werd hem onregelmatig, soms in 't geheel niet, uitbetaald.

Hetgeen de arme jongen te Meygem had doorstaan, de hatelijke vervolgingen waarvan hij immer het voorwerp was, hebben zijne gezondheid ondermijnd en den 22 dezer is de brave Wauters aan de tering gestorven. Groot is de droefheid te Nevele, algemeen de verontwaardiging tegen de clericale beulen, die in name onzer moeder de H. Kerk, den verdienstelijken onderwijzer getergd en gemarteld hebben tot aan het graf. De haat der katholieke kopstukken van Nevele tegen den overledene is zoo groot, dat zij den onderwijzer der gemeenteschool, een boezemvriend van Wauters, zelfs een uurtje verlof geweigerd hebben, om het lijk van zijnen braven ambtgenoot tot aan het graf te vergezellen.

(Zweep)

De dagbladtekst zoals Buysse die afdruckt in *Een onbekende martelaar* is - zoals Van Elslander oppert⁸⁸ - door Buysse uitgedacht. De ondertitel *Eene herinnering uit den schoolstrijd van 1879* refereert wel naar een reële gebeurtenis die zich in dat "nederig, verloren dorpje van vierhonderd zielen" (MCBG III, 50) zou hebben afgespeeld, met name in Meigem.

Tot slot

Een vergelijking tussen het leven van Van Hoof en van meester Gevers met dat van Désiré Wauters leert ons dat het leven van Van Hoof in *Een onbekende martelaar* nauw aansluit bij het verloop van de schoolstrijd waarvan Désiré Wauters het slachtoffer was: zijn keuze voor de officiële school, het oprichten van een katholieke school, de pesterijen in het dorp, de leegloop van de gemeenteschool, de fysieke ondergang van de onderwijzer en het verloop van de begrafenis. Enkele details zoals de

⁸⁸ A. Van Elslander, Cyriel Buysse: een onbekende martelaar (Eene herinnering uit den schoolstrijd van 1879), in *Mededelingen van het Cyriel Buysse Genootschap*, jg. III (1987), p. 46.

leeftijd, de burgerlijke stand, de gezinstoestand van de onderwijzer en de locatie van het verhaal werden door Buysse gefantaseerd.

In *Meester Gevers* daarentegen gaat het verhaal een andere kant op: enkel de keuze voor de officiële school, de pesterijen in het dorp, de fysieke ondergang van de onderwijzer en het verslag van de begrafenis refereren naar de schoolstrijd en doorheen dat verhaal weeft Buysse een liefdesverhaal van meester Gevers.

Jan Luyssaert, Merendree

60 JAAR GELEDEN – UFO'S BOVEN LOTENHULLE

Het navolgende verhaal kan je een modern volksverhaal noemen. Volksverhalen zijn van alle tijden en niet enkel van 'vóór den oorlog' of 'van héél lang geleden', zoals onze ouders en grootouders ons voorhielden.

Er zullen altijd mensen zijn die blijven geloven in het onwaarschijnlijke en zelfs als het onwaarschijnlijke kan uitgelegd worden met een eenvoudige verklaring blijft hun drang naar het geloven in het mysterieus onwaarschijnlijke zo sterk dat dit geloof het haalt van de logica.

Het ufo-monument van Lotenhulle.

Op zo'n 250 meter van de woning van mijn drie oudste kleinkinderen, langs de Steenweg-op-Deinze in Lotenhulle na de eerste eikenboom tussen het fietspad en de rijweg als je uit de richting Deinze komt en tegenover de woning met het huisnummer 168, bevindt zich een klein bemost monumentje dat nauwelijks opvalt. Je moet het eigenlijk weten staan om het terug te vinden. Nochtans is het een gedenksteen die uniek is in zijn soort. Rechts bovenaan staat een foto van een militair en in het midden zie je nog vaag enkele ovaal afgebeeld maar de letters boven en onderaan zijn haast niet meer leesbaar. De steen herinnert aan een voorval dat zich zestig jaar geleden in Lotenhulle op die plek zou hebben afgespeeld.

Ufo's en vliegende schotels

Midden de jaren vijftig van vorige eeuw waren de wereld en dan vooral Europa en Noord-Amerika in de ban van de vliegende schotels. De eerste vliegende schotels werden gesignaleerd begin de jaren veertig (o.a. in 1942 boven de Amerikaanse stad Los Angeles, boven de stad Tiensten in de Chinese provincie Hopeh, boven de Timor Zee in Nieuw Guinea en boven de Zuiderzee in Nederland).

De eerste 'serieuze' waarneming dateert van 24 juni 1947 toen de Amerikaanse piloot-zakenman Kenneth Arnold negen niet geïdentificeerde voorwerpen waarnam die zich aan hoge snelheid verplaatsten in het luchtruim boven de Mount Rainier in de staat Washington. Vermits hij de voorwerpen omschreef als gelijkend op schotels werd de 'vliegende schotel' voortaan de naam van alle niet geïdentificeerde vliegende voorwerpen.

Sindsdien raakte het aantal ufo-waarnemingen in een stroomversnelling. Film (*Invaders from Mars*, 1953 – *Invasion of the Body Snatchers*, 1956) en pers speelden hier gretig op in en ook de striptekenaars lieten hun fantasie de vrije loop.

In Vlaanderen zal de Antwerpse striptekenaar Willy Vandersteen het fenomeen van de vliegende schotels verwerken in de strip *De gezanten van Mars*. De strip verscheen van 2 februari 1955 tot 4 april 1956 als vervolgvverhaal in het weekblad *Kuifje* en werd in 1956 als album uitgegeven als het zesde verhaal in de blauwe reeks. Dit zijn een reeks tekenverhalen met Suske en Wiske en Lambik in de hoofdrol die Vandersteen speciaal tekende voor het weekblad *Kuifje* dat toen geleid

werd door Hergé. In zijn inleiding van een halve bladzijde vermeldt Vandersteen de waarneming in het luchtruim van de staat Washington en eindigt met de woorden: *“Het is misschien mogelijk dat de vliegende schotels onze planeet reeds jaren gadeslaan ...”*. Het verhaal speelt zich af in Frankrijk (Côte d'Azur, Nice, Parijs, Les Gorges du Loup enz.) waarbij het blijkbaar bij Vandersteen de bedoeling was om via het tijdschrift Kuifje ook bekendheid te verwerven in Frankrijk.

De bemanning van een vliegende schotel volgens Willy Vandersteen in het Suske en Wiske album 'De gezanten van Mars'.

Lotenhulle, 21 juli 1955

Het is een prachtige zomerdag. Reeds vroeg in de ochtend rijden dagjestoeristen richting Noordzeekust. Wie van het Vlaamse binnenland komt, neemt de secundaire wegen en rijdt door de pittoreske dorpjes en langs de uitgestrekte weilanden en velden richting Belgische kust stil genietend van het steeds wisselende coloriet van het schilderachtige landschap.

Een van de kustgangers van die dag is de 18-jarige paracommando Marin Vandercruyssen. Hij zit achteraan op de motor van zijn vader. Ze waren

's morgens vertrokken uit Oudenaarde en reden over Deinze richting Aalter naar de Knokkebaan. Omstreeks 9 uur bereikten ze Lotenhulle.

Juist voorbij de Grote Plaats wordt hun aandacht getrokken door een groep van zo'n tiental personen die aandachtig in de lucht staan te turen. Vader Vandercruyssen stopt en beide mannen stappen af. Rechts van hen boven de velden, ongeveer waar de autosnelweg van Brussel naar Oostende ligt, zien ze vijf grijs-zilveren zwevende schijven waarop de ochtendzon weerkaatst. De reusachtige schijven hebben een diameter van meer dan honderd meter. Het geheel lijkt sprekend op het logo van de olympische spelen. Bijna een kwartier lang blijven de vreemde schotels zich boven de autosnelweg in formatie bewegen van oost naar west, drie schotels vooraan en twee achteraan, aan een snelheid die je kan vergelijken met die van een Zeppelin. Een mogelijke toegang of patrijspoortjes zijn aan de toestellen niet te zien, ook geen enkele verhevenheid op het schoteloppervlak en wat nog het meest verbaast is dat de toestellen geen enkel geluid maakten.

Het aantal nieuwsgierigen is ondertussen sterk aangegroeid. *"Een 20-25 tal personen van allerlei pluimage eigen aan het landelijk karakter van de streek"* aldus Vandercruyssen. Iedereen blijft als versteend naar het vreemde schouwspel kijken. Niemand zegt een woord. Plots worden de schijven kleiner en verdwijnen volledig uit het gezichtsveld.

Bij de omstaanders verbreekt een vrouw de ijzige stilte en stamelt: *"Wat was dat?"* Vandercruyssen die zijn paracommando-uniform droeg, antwoordt in een eerste reflex *"dat waren zeker vliegende schotels"*. De omstaanders kijken hem enigszins geschrokken aan en vertrekken zonder nog een woord met elkaar te wisselen.

Als paracommando zou Marin Vandercruyssen de vliegende tuigen zeker herkend hebben als het legervliegtuigen waren geweest. Hij blijft erbij dat het vredelievende passanten uit de ruimte waren die vermoedelijk opnames kwamen maken van ons leven hier op aarde. Eens komen ze terug, daar is hij vast van overtuigd.

Fotografische reconstructie door Liam Bollaert van de vijf vliegende schotels boven de autosnelweg van Brussel naar Oostende.

Dat de Lotenhullenaren er achteraf niet durven of willen over spreken is volgens Vandercruyssen te wijten aan het feit dat ze schrik hebben om uitgelachen te worden of om niet au serieux te worden genomen. Ondertussen is de ufo-waarneming van Lotenhulle wel wereldberoemd geworden onder de ufologen verspreid over onze aardbol.

In zijn boek *'Ufo's in België en Nederland: de waarheid achter de waarneming'* hecht auteur Frederick Delaere weinig geloof aan de waarneming in Lotenhulle. Hij citeert ze en vult ze aan met latere uitspraken van Vandercruyssen en besluit: *"Het hoeft geen betoog dat bepaalde sceptici het hele verhaal als flauwe kul afdoen. Van de andere getuigen is nooit iemand naar buiten getreden. Bovendien spreekt de man over een staalblauwe hemel, maar volgens het archief van KMI was het die hele dag grijs en regenachtig."*

Een ufo-monument

Vandercruyssen, die in 1996 medeoprichter was geworden van het Belgisch UFO netwerk, afgekort BUFON, liet deze gebeurtenis niet los. Hij wist het Aalterse gemeentebestuur zo ver te krijgen dat ze op 2 juli 2004 een gedenksteen lieten plaatsen op de plek waar de waarneming, nu zestig jaar geleden, plaats vond. De dag van 2 juli is symbolisch want het is op die dag Wereld Ufo Dag. In Roswell in de Verenigde Staten, in de staat New-Mexico, vond op 2 juli 1947 een UFO-crash plaats. *"Een buitenaards toestel is geborgen. Uit dat toestel werden vijf buitenaardse wezens van 1,40 meter groot geborgen waarvan er een nog een jaar en drie maanden heeft geleefd en met president Roosevelt langs telepathische weg heeft gecommuniceerd"* aldus Marin Van der Cruyssen¹.

De jonge para-commando Marin Vandercruyssen op het ufo-monument van Lotenhulle.

¹ Franklin D. Roosevelt was president van de Verenigde Staten van 4 maart 1933 tot aan zijn dood op 12 april 1945. Hij werd opgevolgd door Harry S. Truman.

Vooral in cultuurschepen Dirk De Smul vond hij een 'believer' die in de plaatselijke pers de mening van het schepencollege verwoordde: *“Wij geloven Vandercruyssen. Wij bestaan toch ook. Waarom zou er in de gigantische kosmos dan geen ander ontwikkeld leven kunnen zijn? “.* Het gemeentebestuur liet ook weten dat het hier ging om het eerste ufo-waarnemingsmonument ter wereld. Men zou in 2004 ook zijn langs geweest bij enkele bejaarden uit Lotenhulle en die hadden toegegeven ook iets vreemd gezien te hebben in de lucht op die dag.

Op het monument staat de volgende tekst.

MARIN VANDERCROYSEN
PARA-COMMANDO
ZAG HIER
OP 21 JULI 1955
VIJF UFO'S
BOVEN
E40 ZWEVEN
SAMEN MET
20 GETUIGEN
+/- 10 MIN LANG IN LOTENHULLE
www.ufo.be BUFON

Midden de tekst staan vijf ovalen afgebeeld die de vliegende schotels voorstellen en rechts bovenaan staat een foto van de jonge para-commando Vandercruyssen.

Het jaar daarop, op zaterdag 2 juli 2005, Wereld Ufo Dag, organiseerde men in Lotenhulle in de zaal Avondvreugd om 14 uur een praatcafé, *'Ufologen uit alle provincies beantwoorden alles wat je wilt weten over ufo's maar nog nooit durfde te vragen'* stond er op de uitnodiging en er was ook een bezoek voorzien aan het ufo-monument.

Niet enkel de Aalterse politici waren ooit in de ban van de ufo. Op 7 november 1991 diende toenmalig Europarlementslid en latere premier van België Elio Di Rupo een voorstel in waarin hij vroeg dat het Europees parlement zou ijveren voor een Europees waarnemingscentrum voor ufo's. Er worden veel verhalen verteld en verzonnen rond ufo's en vliegende schotels en regelmatig wordt er eens een bedrieger ontmaskerd maar

Marin Vandercruyssen laat zich hierdoor niet van zijn stuk brengen. “*En toch bestaan ze!*” liet hij nog optekenen in een interview nadat een zoveelste ufo-bedrieger tegen de lamp liep.

Een interview met Marin Vandercruyssen over ufo's en zijn waarneming in Lotenhulle kan je beluisteren op onderstaande link:

http://scorpioscoopsredactie83648.podomatic.com/entry/2011-04-11T09_39_31-07_00

Met een knipoog van Wiske en Willy Vandersteen draag ik dit korte verhaal op aan mijn kleinkinderen opdat zij dit later zouden kunnen voortvertellen aan hun kinderen en kleinkinderen want volksverhalen zijn van alle tijden en van alle generaties en of ze nu waar zijn of niet waar ... ze mogen niet verdwijnen.

André Bollaert, Poesele

Bronnen

- Het Nieuwsblad van 19 februari 2004. De Standaard, Het Laatste Nieuws en Het Nieuwsblad van 5 juli 2004. Passe-Partout van 29 juni 2005 en Gazet van Antwerpen van 15 juni 2008.
- W. Vandersteen, *Suske en Wiske, De gezanten van Mars*, Scritoria Antwerpen, 1985.
- <http://ufo.be/index.php/en/belgium-ufo-monument>
- <http://suskeenwiske.ophetwww.net/albums/4kl/115.php>

HET LAND VAN NEVELE WIL QR-CODES AAN ALLE PLAATSEN DIE TE MAKEN HEBBEN MET ERFGOED IN NEVELE

Het Land van Nevele heeft bij het Nevelse schepencollege een voorstel ingediend om QR-codes te plaatsen aan alle plaatsen die met het Nevelse erfgoed en de geschiedenis van groot Nevele te maken hebben.

Het principe is eenvoudig. Aan de erfgoedhaltes wordt een bordje geplaatst met een QR-code die de bezoeker scant met zijn smartphone. Hij/zij wordt dan automatisch doorgeschakeld naar een website waar men meer informatie krijgt over het item of de plaats, eventueel met foto's, beeld- en klankband en illustraties. Deze manier van werken laat ook toe om de informatie uit te breiden wat bij een gewoon infobord niet mogelijk is.

Het voorstel van Het Land van Nevele komt er in de praktijk op neer dat de heemkring zorgt voor de QR-codes, de teksten en de illustraties en de gemeente Nevele neemt de materiële kant op zich zoals het plaatsen van de QR-codes. Zo wordt gedacht aan de straatnaamborden, de Nevelse monumenten en gedenkplaten, de natuurgebieden, de trage wegen, belangrijke cultuur-historisch gebouwen en plaatsen, enz.

Een eerste onderhoud met Evelien Jonckheere, de nieuwe cultuurbeleidscoördinator van Nevele, verliep in elk geval zeer constructief. De resultaten van dit onderhoud zullen nu voorgelegd worden aan de gemeentelijke cultuurraad en de betrokken schepenen.

In een eerste fase wordt gedacht aan een QR-codetocht langsheen de Nevelse monumenten. Dit zou bijvoorbeeld kunnen gekoppeld worden aan een fietstocht in samenwerking met scholen of met seniorenverenigingen die vaak fietstochten organiseren. Er wordt ook samengewerkt met de organisatoren van Open Monumentendag zodat ook een brochure of monumentenkrant hierbij kan samengesteld worden. De Hansbeekse dorpskrant Vlakaf die ook aan een dergelijk voorstel werkt i.v.m. de trage wegen in Hansbeke reageerde alvast positief op het voorstel van de heemkring.

Dit initiatief maakt het de Nevelaars mogelijk om op een andere,

eigentijdse, manier hun dorp en zijn geschiedenis te leren kennen en maakt terzelfder tijd Nevele ook aantrekkelijker voor de toeristen die het dorp bezoeken. Het geheel kan eventueel ook in een toeristische gids worden gegoten en/of geïntegreerd worden in bestaande fiets- en wandelroutes. En misschien zit er in de toekomst wel een gesprek in met een monument. Als men in de British Library in London een babbeltje kan slaan met William Shakespeare waarom zou dat op de markt van Nevele dan niet kunnen met Cyriel Buysse?

André Bollaert
Voorzitter

VERSLAG

Zondag 22 februari, Gemeentezaal Vosselare, 46ste algemene ledenvergadering met lezing door en interview met de Leuvense schrijfster Johanna Spaey. 58 aanwezigen.

Voorzitter André Bollaert herinnerde eraan dat de heemkring begin 2015 Vosselare speciaal in de kijker heeft geplaatst. Op 1 februari was er de hommage aan pater-dichter Albert Speekaert, een geboren Vosselarenaar die als eerste Vlaming de prestigieuze ANV-Visser Neerlandia-prijs won in 1964 met het TV-spel 'de verloren hamer' en nu is Vosselare opnieuw aan de beurt met '**Johanna Spaey, over Vosselare en de Grote Oorlog**'. Na het overlopen van de geplande activiteiten van 2015 stelde de voorzitter de auteur van de namiddag voor.

Johanna of Joke Spaey werd geboren in Leuven (16.01.1966) en groeide op in Wezemaal. Ze woont in Leuven en werkt als freelance eindredacteur, boekenrecensent, copywriter en journalist.

Ze debuteerde als auteur in 2005 met '*Dood van een soldaat*', een literaire thriller die zich afspeelt aan het einde van de Eerste Wereldoorlog. Voor dit boek ontving ze in 2005 de Nederlandse Gouden Strop. Hetzelfde jaar ontving ze op de Boekenbeurs van Antwerpen de Hercule Poirotprijs voor de beste Vlaamse misdaadroman.

In 2007 verscheen '*Vlucht*', een roman die zich afspeelt tijdens en na WO I en in 2010 verscheen haar derde roman, '*De eenzaamheid van het westen*'. Ze schreef ook het non-fictieboek '*Ten oorlog, een reis langs het front van WO I*', bij de gelijknamige tv-serie. Samen met schilder Gerolf van de Perre publiceerde ze de beeldroman '*Gewonde stad*' over het begin van de Eerste Wereldoorlog en de vernietiging van haar geboortestad Leuven.

Op 8 november 2008 verscheen van haar in De Standaard '*Mijn kleine oorlog*' waarin ze vertelt over haar grootvader en frontsoldaat Maurice Schelpe uit Vosselare en over enkele familieleden die in dramatische omstandigheden het leven lieten in Vosselare enkele dagen voor de wapenstilstand. In mei van vorig jaar liep in Leuven de '*De kleine waanzin*', een theaterproductie van de '*Theaterfactorij*', van Johanna Spaey over haar Vosselaarse familie in WO I.

Deze lezing ging door met de medewerking van het Vlaams Fonds voor de Letteren. De auteur werd geïnterviewd door erevoorzitter Jan Luysaert en ondervoorzitter Stefaan De Grootte. Na de lezing werd aan de aanwezigen een hapje en een drankje aangeboden en werd gezellig nagepraat met de auteur.

(A.B.)

ACTIVITEITENVERSLAG 2014 HET LAND VAN NEVELE

We organiseerden:

Zondag 23 februari 2014, jaarlijkse algemene vergadering in de refter van de St.-Vincentiuschool te Nevele met daarna lezing door archeoloog Luc Bauters: *Versteend, versterkt, verborgen! De resten van de donjon van Nevele van nabij en in een ruimere context bekeken*. Uitreiking van de Nevelse huwier aan Jules en Georgette Schelstraete-Van Ruymbeke en aan Carl Schelstraete. 72 aanwezigen. (Zie: Het Land van Nevele, jg. 2014, afl. 2, blz. 77-81)

Zondag 9 maart 2014, lenteaperitiefgesprek. Voordrachtkunstenares Trees Coppieters las voor uit 'Godenslaap' van Erwin Mortier en uit de vertaling van werken over de Grote Oorlog. 15 aanwezigen. (Zie: Het Land van Nevele, jg. 2014, afl. 2, 81-82)

Zondag 8 en maandag 9 juni 2014 (Sinksen), tentoonstelling 1914: Oorlog in Groot Nevele in 'De Cichorie', de gebouwen van de vroegere cichoreifabriek Buysse-Loveling in de Cyriel Buyssestraat in Nevele. Ongeveer 1000 bezoekers.

Tijdens de opening van de tentoonstelling op zondagvoormiddag 8 juni werden de vijftig genodigden verwelkomd door voorzitter André Bollaert.

“Reeds voor de 20ste keer hebben wij als heemkundige kring het genoegen om onze leden en de Nevelse kermisgangers te kunnen verwelkomen op een tentoonstelling in de historische lokalen van de vroegere cichoreifabriek Buysse-Loveling, sinds enkele maanden omgedoopt tot “De Cichorei” zoals jullie kunnen lezen boven de grote ingangspoort van dit gebouw. We willen hier dan ook mevrouw en de heer erenotaris Duerinck van harte danken voor deze jarenlange warme gastvrijheid en waardering van ons werk.

Onze tentoonstelling van dit jaar gaat, hoe kan het ook anders, over de Eerste Wereldoorlog. Het jarenlange opzoekingswerk en de vele gegevens die we tot op heden terugvonden, deden ons ongeveer een jaar geleden besluiten om in het eerste herdenkingsjaar van de 'Grote Oorlog' onze tentoonstelling toe te spitsen enkel en alleen op het jaar 1914 in groot Nevele en de aanloop naar de bezetting van onze dorpen. In de komende jaren zullen we meer aandacht besteden aan de volgende oorlogsjaren en de Duitse militaire bezetting waar onze bevolking onder te lijden had.

*De opening van de tentoonstelling '1914 – Oorlog in groot Nevele',
vooraan v.l.n.r. burgemeester Johan Cornelis, erenotaris Duerinck en
mevrouw Duerinck, op de tweede rij striptekenaar Gilbert Declercq, zijn
echtgenote Katrien Lalloo en dr. Paul Huys, voormalig cultuuradviseur van
de provincie Oost-Vlaanderen.*

*Via onze herdenkingswandelingen weten de meesten onder ons
ondertussen al welke apocalyptische taferelen zich langs het
Schipdonkkanaal afspeelden in oktober 1918 zodat het gevaar bestond dat
de gevechten van oktober 1914 langs hetzelfde kanaal niet de nodige
aandacht kregen die ze volgens ons toch wel verdienen. Daarom besloten
we deze gebeurtenissen eens extra onder de aandacht te brengen.*

*Met een vijftal bestuursleden tekenden we de krijtlijnen uit waarbij we als
leidraad onze eigen uitgaven van 2008 over de Eerste Wereldoorlog
gebruikten. Als aanloop naar de tentoonstelling bepaalden we vooraf exact
wat we wilden vertellen en tonen. We stelden een draiboek samen,
schreven de teksten en verzamelden het beeldmateriaal. We legden de
grote lijnen van de vormgeving vast en namen de voorstellen en*

proefdrukken kritisch onder de loep. Ja, er kwam zelfs nachtwerk bij te pas. Ons bestuurslid Alex zorgde tenslotte voor de technische uitvoering zoals je ze nu te zien krijgt.

Voor deze tentoonstelling konden we ook rekenen op de medewerking van striptekenaar Gilbert Declercq. Declercq werd geboren in Zwijnaarde in 1946. Hij was amper 16 jaar toen zijn eerste korte strip in 'Ons Volkske' werd gepubliceerd. Hij is dus al meer dan een halve eeuw actief in de wereld van de Belgische striptekenaars. Hij is de geestelijke vader van de stripfiguur Rud Hart en zijn strips verschenen in bijna alle Belgische en Nederlands stripbladen. Gilbert woont reeds verscheidene jaren met zijn familie in Nevele, op amper honderd meter van deze zaal, waar hij in stilte zijn mooi artistiek werk verder zet.

Naast tekenaar is Gilbert ook schilder en illustrator van tijdschriften. Zo kreeg hij o.a. opdrachten van Reader's Digest, Märklin, Dai-Nippon, Daimler-Chrysler, Greenpeace, enz. Hij tekende kostuums en wagens voor de Brugse Guldenboomstoet en ontwierp de praalwagens van de historische stoet naar aanleiding van de 200ste verjaardag van de Gentse Floraliën. Hij won tal van nationale en internationale prijzen, en sinds 1984 is hij 'Artist member van de Society of Illustrators', de Amerikaanse beroepsvereniging voor illustratoren in New York.

Veel van onze Nevelse kinderen worden bijna dagelijks geconfronteerd met het werk van Gilbert Declercq want beroepshalve is hij onder andere illustrator van de schoolboeken die door Uitgeverij Die Keure uit Brugge worden uitgegeven.

Bedankt Gilbert dat je bereid was om de striplaten van het beeldverhaal 'De wereld in brand geschoten' dat je enkele jaren geleden tekende over het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog, hier te willen tentoonstellen. Ook dank aan Uitgeverij Bonte om deze panelen tijdelijk vrij te geven. Meer over Gilbert Declercq en zijn werk vind je in de tentoonstellingstafels in deze zaal.

Een dergelijke tentoonstelling samenstellen en opbouwen kan niet zonder de hulp en medewerking van vele vrijwilligers. Op het eerste paneel van de tentoonstelling vind je de lijst van alle personen, instellingen en verenigingen die op een of andere manier hun medewerking hebben verleend aan deze tentoonstelling. We zijn hen dan ook zeer dankbaar en hopen dat niemand werd vergeten.

Naast onze tentoonstelling en het stripverhaal zie je hier ook talloze voorwerpen, wapens, kledij enz. uit het beginjaar van de oorlog. Al dit

materiaal komt uit de verzamelingen van Ronny De Rocker uit Zomergem en Paul Van Damme uit Bellem. Beide verzamelaars verzamelen en koesteren reeds verscheidene jaren deze relictten van onze militaire en oorlogsgeschiedenis. We zijn hen dan ook zeer dankbaar dat ze bereid waren om aan deze tentoonstelling mee te werken."

Accordeonist Luc De Sutter en volkszanger Erik Wille.

De openingsplechtigheid werd opgeluisterd door volkszanger Erik Wille en zijn accordeonist Luc De Sutter. Zij brachten drie oorlogsliederen:

- 'De Vooruitgang' van Karel Waerie op de melodie van 'Na lijden komt verblijden', een lied van het einde van de 19de eeuw. Rond 1890 doet Karel Waerie in een strofe een voorspelling van de inval van de Duitsers in 1914. In het lied steekt hij de draak met de technische vooruitgang op het einde van de 19de eeuw, want hij stelt dat dit uiteindelijk niets verandert aan de sociale wantoestanden van de werkmens in die tijd. De vooruitgang op het krijgsg gebied verwijst natuurlijk naar de

wapenwedloop die in die periode al bezig was.

- 'De Belgische soldaat', anoniem op de melodie van 'Les Dragons de Villard', een lied van uit het begin van de oorlog. Lieder en in het begin (men wist nog niet wat komen zou) en op het einde (met de zege in 't verschiet) van de Eerste Wereldoorlog staan bol van patriottisme en heldhaftigheid. De marktzangers deden er nog een romantisch schepje bij en dit lied is daar een voorbeeld van. Een soldaat moet zijn plicht aan het front vervullen en vertrekken terwijl zijn moeder stervende is.
- 'Soldaat van de vrede', anoniem op de melodie van 'Dit moi, soldat, dit moi, t'en souviens tu?'. Een *protestlied* uit de tweede helft van de 18de eeuw. Het vervloeken en de wrede waarheid blootleggen van de (on)zin van de oorlog is van alle tijden. Het was verboden tot ver in de twintiger jaren om deze liederen publiekelijk te zingen!

Schepen van cultuur Mia Pynaert en burgemeester Johan Cornelis hielden de gelegenheidstoespraken waarna de heemkring de genodigden op een glaasje trakteerde.

de prestaties van de Rode Duivels op de wereldbeker voetbal. De afbeelding van donderheilige voor de ingepakte kerk verwijst naar de periode vóór de bevrijding in september 1944. Toen werden in Poesele en Waasmunster bidprentjes uitgegeven waarbij de tussenkomst van de donderheilige werd afgesmeekt tegen de luchtaanvallen waarvan vooral de bevolking in de steden het slachtoffer werd. Beide afbeeldingen zijn geprojecteerd op een Poesels landschap gezien van op de stelling rond de kerktoeren in de zuidwestelijke richting. De oplage van dit jaar bedroeg 120 exemplaren. Tijdens de hoogmis werden 46 vaantjes uitgereikt, 38 vaantjes werden opgestuurd naar of afgehaald door verzamelaars van devotionalia, de resterende vaantjes werden bij het versierde beeld van de donderheilige gelegd ter beschikking van de geïnteresseerden.

Patrick Tuyschaever als gids aan Landegem kerk voor de kinderen van de Sint-Vincentiuschool van Nevele.

Jan Luysaert als gids op het kerkhof van Landegem voor de kinderen van de St.-Paulusschool van Hansbeke.

30 september 2014, Herinneringswandeling Eerste Wereldoorlog voor de kinderen van de Nevelse scholen. Zo'n honderdvijfentwintig Nevelse schoolkinderen en hun leraars stapten door het frontgebied van de Eerste Wereldoorlog in Landegem. Het was de vijfde keer dat onze heemkring deze herinneringswandeling inrichtte. Het is de bedoeling om vanaf 2014 deze wandeling jaarlijks te laten doorgaan op de laatste dinsdag van september (in plaats van de dinsdag voor elf november) voor de leerlingen van het zesde leerjaar van de Nevelse scholen. De kinderen en hun begeleiders werden aan de parking voor de sporthal onthaald door Trees Coppieters en geleid door Jan Luysaert, Alex Dhondt, Patrick Tuytschaever, Hugo Schaeck en André Bollaert langs de vroegere frontlinie van oktober 1914 en van oktober en november 1918. Bij de aanvang van de wandeling

kregen alle kinderen een poppy opgespeld. Langs het parcours waren stoepborden opgesteld met foto's en informatie over de gebeurtenissen langs het kanaal zo'n eeuw geleden. De wandelingen werden ontbonden aan de erepark op het kerkhof van Landegem waar enkele gesneuvelden van de gevechten aan het kanaal tijdens de Groote Oorlog werden begraven. Alle kinderen en hun begeleiders kregen voor het huiswaarts keren de brochure '1914-1918 Nevele onder vuur' gratis aangeboden door onze heemkring. Dank aan de leerkrachten-begeleiders en de kinderen voor hun interesse en positieve houding tijdens en na de wandeling.

De medewerkers aan het boek over de donjon van Nevele. V.l.n.r. Hugo Schaeck, hoofdauteur Luc Bauters, André Bollaert, Jan Luysaert, Okke Bogaerts, Lien Lombaert, Carl Schelstrate en Jan Van Damme.

17 september 2014, voorstelling van het boek '*Versteend, versterkt, verborgen! De resten van de donjon van Nevele van nabij en in een ruimere context bekeken*' in de empire hall van het vroegere kasteel van Nevele die ons door de familie Schelstraete ter beschikking werd gesteld. 35 aanwezigen. Ons laatste tijdschrift van 2014, een dubbelnummer, was een

geslaagde samenwerking tussen de dienst erfgoed van de provincie Oost-Vlaanderen en de heemkundige kring. Het boek werd op een groot scherm voorgesteld door de auteurs waarvan Luc Bauters, archeoloog van de provincie Oost-Vlaanderen, het leeuwenandeel van de presentatie voor zijn rekening nam. De hoofdauteur drukte ook zijn tevredenheid uit over de voor hem uitzonderlijk vruchtbare samenwerking tussen professionele erfgoedonderzoekers en vrijwilligers, waarbij de een de ander stimuleert en vice versa. Zo bekomt men een groter draagvlak ter plaatse en vindt men meer weerklank in het Nevelse. Na de voorstelling werd door de heemkring een receptie aangeboden.

Onze gids Alex Dhondt.

Zondag 12 oktober 2014, Herinneringswandeling DE SLAG BIJ OVERBROEK onder leiding van ons bestuurslid Alex Dhondt. Om 14u30 trokken 43 enthousiaste wandelaars mee in de voetsporen van gids Alex Dhondt voor een leerrijke en verhelderende wandeltocht langs het Schipdonkkanal tussen de Kalebrug in Merendree en de spoorwegbrug in Landegem. De

uitdrukking “ze waren van heinde en verre gekomen” was hier wel op zijn plaats. Zo hadden we het genoegen om een delegatie te mogen ontvangen van de heemkring van Westerlo waaronder een achttal verwanten van Jozef Nikolaas Warpy die hier op 13 oktober het leven liet. We mochten ook de heer Stéphan Buyle uit Brussel verwelkomen, een verre verwant van wachtmeester Alphonse Roelants die ook op 13 oktober de dood vond langs het kanaal.

De Slag van Overbroek is een vergeten veldslag uit de Grote Oorlog die op 13 oktober 1914 plaatsvond langs het Schipdonkkanaal tussen de Kalebrug en de spoorwegbrug op het grondgebied van Landegem en Merendree. Tien Belgische soldaten en officieren lieten er het leven in heroïsche strijd tegen een Duitse overmacht zodat honderden van hun medestrijders ongehinderd hun terugtocht richting IJzer konden verder zetten. Aan Duitse zijde vielen minstens elf doden.

Hans Wille speelt de 'last post' aan het monument van brigadier Donny.

Aan het monument van brigadier Donny, in de omgeving van de spoorwegbrug van Landegem, werd een kort huldemoment ingelast. Hans Wille speelde er de Last Post als eerbetoon aan de slachtoffers van deze vergeten veldslag.

Door de aandacht te vestigen op deze gebeurtenis wil Het Land van Nevele deze vergeten episode uit onze lokale geschiedenis uit de vergeethoek halen opdat dit nooit zou vergeten worden. En wie er op 12 oktober bij 98

was en het verhaal van Alex gehoord heeft, zal dit zeker voor altijd blijven.

Zondag 14 december 2014, winteraperitiefgesprek in Erfgoedcentrum Het Land van Nevele te Hansbeke, 24 aanwezigen. Alex Dhondt bracht op een sublieme wijze het verhaal van de Slag bij Overbroek, een vergeten veldslag uit de Eerste Wereldoorlog langs de boorden van het Schipdonk kanaal. Hij deed dit op een totaal andere manier dan hij voorheen had gedaan. Ditmaal werd hoofdzakelijk aandacht besteed aan de militaire acties die de slag vooraf gingen en de militaire acties op de dag zelf en de spreker legde uit waarom en in welke omstandigheden de legerleiding deze beslissingen nam en wat de gevolgen ervan waren. De spreker waagde zich er ook aan een goed geargumenteerde oordeel te vellen over deze beslissingen en de gevolgen ervan. Dank zij de heldenmoed van enkele Belgische militairen en het haast feilloos uitvoeren van de ontvangen orders werd de opmars van de Duitsers voor één dag gestuit.

We verleenden onze medewerking aan:

Julie De Langhe en Lieven Haesert als gids tijdens OMD.

Open Monumentendag op zondag 14 september 2014 onder leiding van ons bestuurslid Hugo Schaeck. Het grootste erfgoedevenement in ons land was in Hansbeke en Merendree opnieuw een succes met naar schatting zo'n duizend bezoekers. Enkele van onze bestuursleden waren actief als gidsen en stelden de brochure en de speciale infokrant samen (André

Bollaert, Jan Luysaert, Hugo Schaeck, Patrick Tuytschaever).

In Merendree kon de oude gerestaureerde schuur van de hoeve Leenesonne langs de Alsemweg bezocht worden en in Hansbeke werden de deuren open gesteld van het 'omgekeerde huis', een prachtig gerestaureerde woning uit het begin van de 18de eeuw in de Begijnhoflaan en het voormalige café De Reisduif op de hoek van de Warandestraat en de Vaartstraat. De drie opengestelde monumenten waren met elkaar verbonden door een bewegwijzerde fietstocht.

Elf novemberherdenking in Merendree. Op dinsdag 11 november 2014 werd het einde van de Eerste Wereldoorlog plechtig herdacht in Merendree. De herdenking van dit jaar, georganiseerd door het Gemeentelijk Comité Groote Oorlog 2014-2018, had een speciale betekenis voor Merendree want dit jaar was het honderd jaar geleden dat de 'Slag bij Overbroek' hier op 13 oktober 1914 plaats vond langs de oevers van het Schipdonkkanaal. Voor deze gelegenheid was de standaard van het Eerste Regiment Gidsen na honderd jaar terug naar Merendree gebracht dank zij de bemiddeling van ons bestuurslid Alex Dhondt die ook de leiding van de plechtigheden op zich nam.

11 November:
de samenkomst aan de voet van de brug over het Schipdonkkanaal.

100 jaar na de Slag van Overbroek was het standaard van het Eerste Regiment Gidsen opnieuw in Merendree.

De plechtigheid begon aan de Kalebrug over het kanaal vanwaar de talrijke aanwezigen stoetsgewijs achter de standaard van het Eerste Regiment Gidsen richting kerkplein trokken voor een pakkende hulde. Door de Landegemse schoolkinderen en tal van Nevelse verenigingen, waaronder onze kring, werden op het kerkplein van Merendree bloemen neergelegd aan het monument van de gesneuvelden van beide oorlogen. Op dit kerkplein lag vroeger het kerkhof van Merendree waar de gesneuvelde Belgische soldaten in oktober 1914 aanvankelijk werden begraven.

Het sluitstuk van de officiële plechtigheid was een eredienst in de kerk van Merendree die werd voorgedaan door diaken Johan Van Heirzeele. Naast de standaard van de gidsen zorgden ook de afdelingsvlaggen van de lokale strijdersbonden voor een ongewoon kleurrijke kerk die voor deze plechtigheid was volgelopen. Met het Belgisch volkslied en de hymne van de Vlaamse Gemeenschap werd de plechtigheid afgesloten. Daarna werden de genodigden in het parochiaal centrum verwacht voor een receptie

aangeboden door de gemeente Nevele. Daar konden ze ook een tentoonstelling bekijken van de Slag bij Overbroek samengesteld door onze kring. Naar jaarlijkse gewoonte werden daarna de benen onder de tafel geschoven in het restaurant De Lork in Landegem voor de feestmaaltijd van de NSB-bonden.

André Bollaert als gids op Erfgoeddag voor de reizigers uit Ruselede van de historische lijnbus tussen Ruselede en Nevele.

We hielpen mee aan de voorbereidingen van de organisatie van Erfgoeddag op zondag 27 april in Landegem (André Bollaert, André Stevens). Op de Erfgoeddag zelf ontvingen we tweemaal de historische lijnbus van de gemeente Ruselede die de vroegere stelplaats van de tram en de bus in Nevele aandeed. Daar zorgden we voor een gegidste tentoonstelling over de geschiedenis van de tram in Nevele en omgeving (André Bollaert).

We waren aanwezig met een infostand op de geschiedkundige en familiekundige boekenbeurs in Tielt op zondag 16 maart 2014 en het 49ste Congres Familiekunde Vlaanderen in Nazareth op zaterdag 24 mei 2014.

We verzorgden een tentoonstelling over de Slag bij Overbroek in de parochiezaal in Merendree tijdens de 'Mars van Antwerpen naar de IJzer' op woensdag 8 oktober 2014 (Alex Dhondt).

Ons bestuur vergaderde tweemaandelijks en nam deel aan de vergaderingen van de collega-groep erfgoedverenigingen ingericht door Erfgoedcel Meetjesland en de Erfgoedcel POLS. We beantwoordden vele tientallen vragen over archeologie, oorlogsgebeurtenissen, emigratie, toerisme, toponiemen, oude gebruiken, familiekunde, de Nevelse schrijvers enz. in de vroegere dorpen van ons werkgebied en bezorgden cultuurhistorische informatie aan diverse socio-culturele verenigingen.

Op zaterdag 27 september maakten we met onze bestuursleden en erenotaris Alfred Duerinck een studiereis naar Ename waar we de Ottoonse kerk met de 1000-jaar oude muurschilderingen bezochten. Het was een van onze leden, het Architectenbureau Van Acker uit Nevele, dat destijds de restauratie van dit uniek gebouw in goede banen leidde. Tussen 10u en 12u werden we verwacht in het PAM (Provinciaal Archeologisch Museum) voor een geadst bezoek aan de internationale tentoonstelling 'De erfenis van Karel de Grote 814-2014'. In de namiddag werd het MOU (Museum van Oudenaarde en de Vlaamse Ardennen) bezocht.

Tijdens het middagmaal op de Oudenaardse markt verrasten de bestuursleden hun jarige voorzitter met de bundeling van een reeks van zijn vroegere artikels over Poesele onder de titel: *'Poeselse bloemen uit het heemkundig werk van André Bollaert hem aangeboden op zijn 65e verjaardag.'* Zoals uit de inleiding van erevoorzitter Jan Luysaert blijkt was onder de doorzichtige codenaam 'André 65' hiervoor heel wat e-mail correspondentie vooraf gegaan tussen de bestuursleden onderling zonder dat hun voorzitter hier iets van merkte. André dankte iedereen van harte voor de fijne attentie hem namens het bestuur van de kring aangeboden naar aanleiding van zijn 65ste verjaardag. Poeselse bloemen ... heeft hem werkelijk aangenaam verrast maar hij voegde eraan toe *"dat er nog zoveel te schrijven en op te zoeken valt over onze dorpen en ook over Poesele. Het is allemaal zo boeiend en verrijkend; dus doen we maar op de ingeslagen weg verder."*

HET LAND VAN NEVELE

**POESELSE BLOEMEN
UIT HET HEEMKUNDIG WERK
VAN ANDRÉ BOLLAERT,
HEM AANGEBODEN
BIJ ZIJN 65^E VERJAARDAG.**

Speciale uitgave van Het Land van Nevele van 26 september 2014

We zijn ingegaan op de uitnodiging van FARO, COMEET en Heemkunde Vlaanderen om in het voorjaar van 2015 actief onze medewerking te verlenen aan het educatief project 'Buurten met erfgoed' een project dat scholen meeneemt op een zoektocht naar het verhaal achter hun eigen omgeving.

'Erfgoedcentrum Het Land van Nevele', onze bibliotheek, archief en documentatiecentrum in Hansbeke was, met uitzondering van de maand juli, elke dinsdagavond open van 20u tot 22u en was elke eerste zondag van de maand open van 10u tot 12u. Na afspraak kregen we ook studenten en vorsers op bezoek die konden rekenen op begeleiding bij het opzoeken van materiaal voor hun scriptie of studie. We noteerden er in totaal 517 geregistreerde bezoeken voor het raadplegen of ontlenen van boeken, de werking van onze kring, vragen om inlichtingen of het bijwonen van een vergadering of aperitiefgesprek.

Ons erfgoedcentrum ontving ook dit jaar diverse schenkingen van onder meer mevrouw Sarah De Vos en mevr. Pia De Poorter, dr. Paul Huys en de heren Antoine Ardeel, Robert Bockaert, Gilbert Declercq, Antoine Maenhout, Valère Ros en Hugo Schaeck.

We verstuurden zeven nieuwsbrieven waarin, naast onze eigen werking, ook de activiteiten werden aangekondigd georganiseerd door andere erfgoed- en culturele verenigingen. Deze nieuwsbrief wordt nu aan 590 mailadressen verstuurd.

Onze reizende tentoonstelling 'Mijnheer Cyriel' heeft nog steeds haar tijdelijk onderkomen in de Steenhove, Veldeken 41 in Nevele.

Ons tijdschrift Het Land van Nevele verscheen driemaal, waarvan één dubbelnummer in vierkleurendruk, goed voor 382 blz. lokale geschiedenis. Op 31 december 2014 telden we 447 abonnees op ons tijdschrift tegenover 460 in 2013.

Enkele van onze bestuursleden gidsten bezoekers (Alex Dhondt, Arnold Strobbe) en gaven lezingen in het werkgebied van het Land van Nevele (Jan Luysaert) en gidsten menige groepen volwassenen en kinderen om en rond de donjon van Nevele (Hugo Schaeck).

Hugo Schaeck als gids voor een groepje kinderen van leefschole Klavertje Vier met de maquette van de donjon van Nevele die hij zelf ineen knutselde.

We werkten mee aan enkele publicaties zoals 'Gent tijdens de Grote Oorlog' (Stefaan De Grootte), 'Boer zoekt land' (André Stevens), 'Liber Amicorum prof. Musschoot' (Jan Luysaert)

Onze website, actief sinds 23 september 2000, werd maandelijks bezocht door minimum 1023 (juni) en maximum 1654 (januari) bezoekers. Zo noteerden we in 2014 in totaal 15.944 bezoekers. Iets meer dan een kwart van de bezoekers van onze website zijn regelmatige bezoekers, bijna driekwart zijn totaal nieuw, ook het aantal buitenlandse bezoekers neemt toe. Onze website wordt beheerd en bijgewerkt door secretaris Patrick Tuytschaever.

Ons bestuurslid Lieven De Ruyck zorgde voor het scannen van onze tijdschriften van 1986 tot en met 1990 zodat op dit moment alle tijdschriften van 1970 tot en met 1990 digitaal consulteerbaar zijn op onze website.

Lachende gezichten bij het bezoek aan onze 1000ste Facebook-lijker ten huize Vandebussche in Landegem.

V.l.n.r. Stefaan De Grootte (FB-promotor van onze heemkring), Hugo Schaeck, Karel Vandebussche en voorzitter André Bollaert.

Eind 2013 gaf onze ondervoorzitter Stefaan De Grootte het startschot voor een Facebookpagina van onze kring. Men kan de pagina bezoeken op: www.facebook.com/landvannevele. Onze 1000ste volger werd genoteerd op 13 november 2014. Het was Karel Vandebussche uit Landegem. Van het bestuur kreeg hij onze publicatie over het aloude kasteel van Nevele als geschenk. Op de laatste dag van het jaar was dit aantal opgeklommen tot 1036 volgers.

Verscheidene van onze bestuursleden zijn actief in gemeentelijke erfgoedorganisaties en in gemeentelijke en intergemeentelijke werkgroepen die zijn opgericht rond de herdenking van 100 jaar Grote Oorlog. Een delegatie van ons bestuur was ook aanwezig op de jaarvergadering van het Cyriel Buysse Genootschap.

Drie van de zes foto's over de Grote Oorlog die geplaatst werden in de centra van de deelgemeenten zijn afkomstig uit het archief van Carlos Lips.

Op 3 oktober 2014 overleed onverwacht Carlos Lips. Carlos was een van de grootste verzamelaars uit de streek van oude postkaarten. Voor Het Land van Nevele en ook voor de Erfgoedcel Meetjesland is hij steeds een onuitputbare documentatiebron geweest waarop de kring op elk moment steeds een beroep kon doen. Omwille van deze verdienste werd hij in 2002 opgenomen in de Orde van de Nevelse Huwier. We bieden hierbij aan zijn familie ons oprecht medeleven aan.

(A.B.)

Herkomst afbeeldingen

Bauwens Luc: 47, 49, 50, 90-92, 98.
Bollaert André: 18, 77, 82, 93, 95, 97, 100-101.
Bollaert Liam: 81.
Comeet: 108.
Criel-Speekaert Anne: 3-17.
Culturele Dienst Ruiselede: 102.
de Codt-de Ryckel Monette: 40-43.
De Smet Walter: 61.
Erfgoedcentrum Het Land van Nevele: 27, 38, 104.
Gezelle-archief Brugge: 22.
Ghyselinck Kristof: 19.
Huys Paul: 31.
Inventaris Bouwkundig Erfgoed: 59, 67.
Leefschool Klavertje Vier: 106.
Loobuyck Rik: 94.
Regniers Gaëtan: 96.
Schaeck Katrien: 107.
Stadsarchief Deinze: 54.
Stevens André: 87.
Strobbe Arnold: 27-29.
Universiteitsbibliotheek Gent: 24.
Vandersteen Willy: 79, 84.
Van Rysselberghe Vera: 99.